13.

JACOBI van den VELDE
Dr. Med. P.P. in Acad. Marburg. atque SERENISS. PRINCIP. Hasso-Cassellani Archiatri.

DIATRIBA ACADEMICA

Qua

Doctrina Medica

DE

CRISI,

sive

NATVRAE MEDICINA

purgatur a vanitate & offuciis

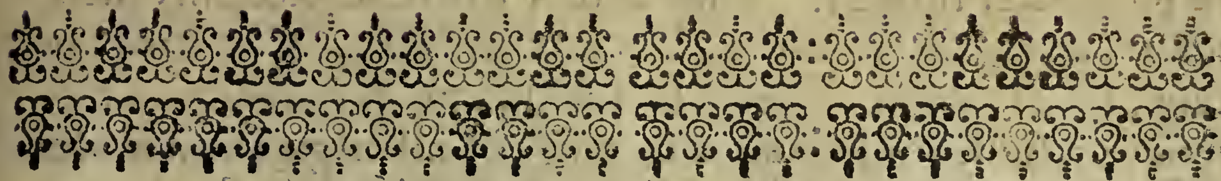
DIERVM CRITICORVM

una cum

PARAENESI ad PHILIATRO

MARBVRGI CATTORVM,
Apud PHILIPPUM CASIMIRUM MÜLLERUM Acad. Typog.
MDCCXVII.

PARÆNESIS ad PHILIATROS,

De

Instituto CL. BAGLIVI *& aliorum nostræ ætatis Celebb. Medicorum conantium Medicinam revocare ad priscam (ut loquuntur) observandi rationem.*

Edicinam suis nixam fundamentis, æque certa, ac ceteras humanas scientias, constare ratione, censent, quot quot sunt æqui rerum humanarum arbitri. Nihilominus tamen compertissimum est, *artem Medicam*, inde ab antiquissimis temporibus ad hæc usque nostra, idemtidem esse agitatam & interpolatam commentis & *hypothesibus* usque adeo variis & diffidentibus, ut fere non nisi hactenus inter ea conveniat, quod concepta sint & nata unius ejusdemque indolis quasi matre, *mentis* videlicet *contemplatione ab ipsarum rerum observatione abstracta, & per generalia principia libere discurrente.* At neque pariter compertum est, neque satis definitum, utrum ulla, & quæ talium hypothesium vero Medicinæ fini sit utilis & accommodata? Fuerunt nostro ævo multi, & sunt in hunc usque diem, multo tamen quam dudum pauciores, & fere finem artis severæ minus respicientes, qui uni aut alteri hypothesi, ut puta *VVillisianæ, Sylvianæ*, aut his nequaquam certiori, ad quam, tanquam ad scopulum sunt appulsi, pertinaciter adhærent; eamque veluti Palladium omnis suæ ar-

tis pugnaciter tuentur. Sunt autem e contrario & alii, multoque, ut equidem arbitror, illis prudentiores, qui animadvertunt, tot ac talibus vagarum ſpeculationum molitionibus ab omni ævo fuiſſe profectum adeo nihil, ut nil magis ſcientiæ Medicæ incrementis obſtiterit, nil magis genuina artis fundamenta concuſſerit & labefactaverit, quam ipſa hæc fingendi licentia, tantum non Poetica. Atque adeo ſunt, quos juſto quaſi flagrantes zelo, audiatis exclamare: *non oportere artem illam, quæ una mortalibus promittit ſanitatem, conjecturis & ſomniis involvi; nec prudentis eſſe, illi vitam credere, cujus rationes pleriſque falſæ, pauciſſimis probabiles videntur.* Igitur ut tot hypotheſibus controverſis convulſæ & laboranti arti, ipſique adeo medicinæ medicinam faciant noſtri ævi Medici, rerum uſu & doctrina excellentes, omnem impendunt operam. Eumque in finem inprimis præcipiunt, & hanc veluti legem ſanciunt: Medicis nefas eſſe, pro demonſtratione, norma, inſtrumento actionis haberi aliud quidquam, præter ea, quæ firma & fida obſervatione conſtantia, ceu per vera *rerum* & *factorum* ſuffragia, hincque ſubſumtam *inductionem*, neutiquam fallacem, ad intellectum aperte pervenerint. Ea autem, quæ obſervatione neque perveſtigari queant, neque adeo liquere, veluti incomprehenſibilia extra uſum artis Medicæ eſſe, & relinquenda diſputationibus Philoſophorum indeterminandis. Inter eos, qui ſalutare hoc propoſitum ab hinc aliquot luſtris urſere, eſt *GEORGIUS BAGLIVUS* Romanus, Medicus ſagaciſſimus; eximiam hinc nominis celebritatem, juvenilibus etiam annis, ſuo merito conſecutus. Is excitatus Prudentiorum monitis, & exemplo cum primis *VERULAMII* & *SYDENHAMII*, mordaci aceto non ſolum, quos vocant, ſomniantes opinatores adſpergit quaſi excitaturus, ſed & unâ candide & plene edocet media, quibus perfici ars Medica, & ſuper certis ſuis fundamentis inſtaurari queat, edito ſingulari opuſculo: de *Medicina ad priſcam obſervandi rationem revocanda.* Libellus a prima editione Romana & A. MDCXCVI. prelo & in Gallia, & Germania,

Archibald. Pitcarnius, Diff. Medd. I.

& Bel-

& Belgio sexies iteratus, est in manu omnium, & communi Medicorum applausu exceptus. Eoque non est nostro indicio locus, qua ratione unice necessarias observationes instituendas, & usui aptandas præcipiat Auctor Laudatissimus. Hoc solum notamus, ubique *HIPPOCRATEM*, ceu præmonstratorem & ducem unice certum, in observandi via multis difficultatum salebris impedita, proponi sequendum imitandum. Hinc admirandi Hippocratis mira præconia: *Naturæ non hominis voce loqui Hippocratem; eum quippe nil quidquam opinioni aut conjecturæ fallaci indulsisse, sed liberum ab omni hypothesi & secta Philosophorum, naturam unice consuluisse, eique infinitis experimentis & observationibus investigatæ, tandem obsequendo imperavisse: hinc tuto credi, ceu firmissima ratione constitutis, decretis Hippocratis*; & quæ his sunt similia alia, quæ ceu verba cadentia tollit, & extollit ornamentis Oratoriis & cothurnis *Vir de Theoria Medicinæ solidiore hodieque optime merens.*

Quorum quidem Optimorum Virorum institutum, ut debeo, magni facio, & tanto præstantius judico, quo est hominum vita & sanitas, quam in tuto collocare conantur, potior omnibus fortunæ bonis, nedum phantasiæ ludibriis. Verum enim vero mallem non excidisse, nimio forte animi & styli fervore, tanta Hippocratis, omnem sane humanæ conditionis modulum excedentia encomia; mallem in rebus cujusvis assidui observatoris industriæ obviis, liberam & humana auctoritate solutam industriam; præsertim in tanta luce cultæ tot frugiferis experimentis *Physica*, *Anatomes*, *sobriaque* & *sanæ Chemiæ* &c. Denique, ut libere, quod sentio, eloquar, mallem recognitione & censura severiore sigillatim fuisse & animadversa & discreta, quæ sint in ipso Hippocrate probanda, quæ imitatu, quæ vitatu digna, quam promiscue & universe laudata omnia. Enimvero doctrinæ optimæ frugis veluti thesaurum & ego in Hippocrate agnosco; quin & hoc, quod fidis antiquitatis monumentis videtur esse compertum, non voco in dubium, Hippocratem adjutum gentis suæ [*Asclepiadæ*] observationibus & experimentis, ali-

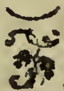
quot ſeculorum continua ſerie inſtitutis, conſervatis, auctis, & (quaſi hæreditate) per manus traditis: iiſque inſtructum, adhibita ſumma illa, qua pollebat, ſolertia & ſagacitate, naturæ arcana propius, quam forte ſuorum deceſſorum quemquam alium, inſpexiſſe, & intimius eſſe perrimatum: hinc & fuiſſe primum, qui conformata ad ipſius naturæ ductum nobis dedit præcepta medendi; eaque uſque eo firma & conſtantia, ut & ſuſtinere viginti trium ſeculorum examen potuerint, & inconcuſſa in hunc uſque diem perdurare.

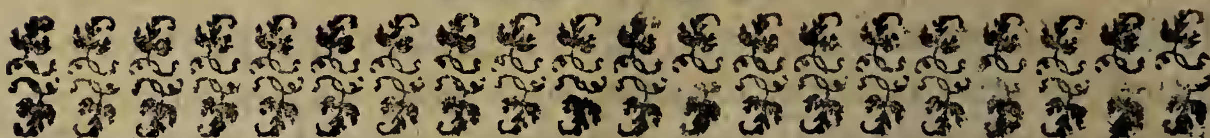
Nihilo minus tamen & hoc videtur eſſe compertum, multa Hippocratis decreta eſſe admodum adhuc cruda & indigeſta; uti non eſt ſane unius hominis rem difficillimam & inchoare, & ſimul perfectam dare. Ad hæc multa exſtare univerſaliter & aphoriſtice pronunciata, magis ex una aut altera particulari obſervatione, conjectura, fluctuante traditione, quam ex conſtanti & confirmata experientia; &, ut eſt veri non modo ſimile, ſed & facile ex multis locis, inprimis Librorum Epidemicorum probandum, ea ab Hippocrate, dum artem faceret, ceu in ephemerides & adverſaria fuiſſe notata, eum duntaxat in finem, ut ſæpius iterata occaſione recognoſceret ipſe, num eadem ſemper, aut ſaltem utplurimum, eodem modo ſe haberent, an ſecus; igitur non ſane tanti ea, quæ ſic adnotaverat, feciſſe, aut, quo fuit candore, a ſuis poſteris haberi voluiſſe, ac ſi forent decreta & axiomata univerſalia & æternæ veritatis. Pro quibus ſi pateremur illa talia nunc demum nobis obtrudi, quæ foret vecordia? Quin immo quis porro non animadvertit? doctrinam utilem paſſim tum eſſe adeo ambiguam & obſcuratam, forte ſtudio & dedita opera, more antiquitatis; tum alibi ſic conſperſam & obſeptam farragine vel nube variorum, & omnino diſſidentium, & manifeſte falſorum Philoſophematum (prout fuit ſeculum adhuc rude in talibus) ut ſit ubique difficillimum, genuinum & boni ſucci ſenſum hinc colligere & ſecernere. Sic ut hærens quis inter talia ambiguus, forte in *ſcriptis Hippocratis* jure *vindicem* deſideret *ipſum Hippocratem.* Erit forte olim,

Deo

DEO volente, nostri laboris, hæc explicatius disceptare. Nunc solum monemus majore cautione opus esse, ne, quod dicitur, *pro Junone nubem* &c. & in specimen damus Hippocraticam de *Crisi* & *diebus Criticis* doctrinam; ab una parte certam & utilissimam: quatenus stat ab experientia, & hinc cognitam tradit eam *morborum solutionem*, quæ fit *per motus vitales spontaneos*, seu ipsam *Naturæ Medicinam*; ab altera parte incertam, immo futilem & vanam; quatenus ultra experientiam evagatus Hippocrates, fluctuante sententia, illos ipsos motus salutares adstringere & circumscribere est conatus, stato dierum certorum termino. Erit ergo in primis nostri instituti demonstrare famosos illos *Dies Criticos*, tot seculorum, tot ingeniorum cruces, non tam constituisse *H*ippocratem firma & constanti observatione, quam potius, hac quasi repugnante, ex *Philosophia Pythagorea*, eaque male intellecta, subsumsisse & vitiose exputavisse. Hinc illos ipsos *Dies Criticos*, ceu male ortos, ab antiquorum prudentissimis fuisse dudum explosos; Galeni vero artibus Græcis, quasi per postliminium in Medicinam frustra receptos. Atque adeo actum agere Viros nostri ævi Celeberrimos, qui cum Baglivo, *diebus* his *albis & atris* (ut ipsorum *quidam* argutatur) auctoritatem & pondus denuo addere conantur. Quod si titubans in argumento arduo & perplexo, adserendaque paradoxa sententia, forte alicubi fuero lapsus, veniam, ut spero, merebitur conatus & ingenuus & utilis.

Doctrina Medica
DE
CRISI,
Sive
NATURAE MEDICINA,
purgata a vanitate & offuciis
DIERUM CRITICORUM.

I. Est velut ex magistrorum præscripto ea auctoritas doctrinæ de Crisi & diebus Criticis, ut ceu planissime confectam habeant, & divulgent quivis Systematum Medicinæ Scriptores cyclici. Nimirum jam inde a Galeni temporibus, sine ulla hæsitatione, nedum examine ullo, posteris usque & usque eam sic tradentibus, uti a decessoribus acceperunt. Hanc crambem toties recoctam denuo depromere, nostri neque est stomachi, neque instituti; ut vel ex ipso Lemmate obvium est cuivis arbitrari. Supponens igitur harum pagellarum Lectorem, (utique judicem) doctrinæ vulgatæ gnarum, vel ex quovis systemate erudiendum: quæ inter *Andreæ Laurentii & Julii Cæsaris Claudini de Crisi & diebus Criticis singulares Libelli* palmam merentur: non nisi ea, quæ scopo nostro necessaria judicavero, proponam. Et quidem, quod mihi ne sit fraudi! libera, atque a scholasticis legibus paullo solutiore, investigatione & animadversione ipsos insecutus doctrinæ Auctores; *Hippocratem* & *Galenum*; illius, ut ipse videri voluit, & ab omni

ævo

ævo habitus eſt, fidum & ſcitiſſimum interpretem. Reperio autem κρίσεως notionem, uti eſt πολύσημος, varie & ambigue paſſim Hippocratem uſurpare. Quam ipſam tamen varietatem non conſectamur omnem; collectam in unum veluti acervum a *Foeſio in Oeconomia Hippocratica*, opere ſummo labore affecto, ſed ab Hippocratis amatoribus hodiernis oppido perficiendo. Noſtrum eſt ſolum exquirere, quo ſignificatu, cum de morbis eorumque mutatione loquitur Hippocrates, Criſeos notione utatur. Solet autem fere trifariam. I. Pro *concitato & vehementi motu*, ceu *lucta*, *pugna naturæ* in morbis contingente: ut *Libr. Prænot. ſub fin.* ἀταραξίη, μῆκος σημαίνει, κρίσις δὲ ἀπολύσις νόσου. Qui locus, ut jam olim contra *Leonicenum* recte notavit *Langius*, omnino ſic vertendus: *morbi tranquillitas ſ. imperturbatio longitudinem ſignificat*, *PUGNA vero, morbi reſolutio.* Conf *Galen. de Diebus Decretor. lib. 3. cap. 2.* Hinc ſcite Cœlius Aurelianus: *Paſſionis atque naturæ conflictus, quos Græci Criſes appellant.* II. Pro quavis, in omnem eventum, inſigni mutatione morbi cujusvis, acuti nimirum & Chronici, promiſcue & indifferenter: ut *Lib.* περὶ παθῶν, *Foeſ. Edit. Genevenſ. f. 518.* κρίνεσθαι in morbis dicitur; ὅταν αὔξωνται αἱ νοῦσοι, ἢ μαραίνωνται, ἢ μεταπίπτωσιν ἐς ἕτερον νόσημα, ἢ τελευτῶσιν, *cum morbi augentur, aut marceſcunt, aut in alium morbum tranſeunt, aut finiuntur.* Conf. *Lib. I. Epidem. in fin. ſect. 3.* Sicque dicuntur κρίνεσθαι *diuturno demum tempore morbi Chronici*, τὰ μέλλοντα νοσήματα ἐν πλείστῳ χρόνῳ uti & recenſentur, *Variis Libr. Epid. locis*, morbi *centeſimo demum die & tardius* finiti. III. Pro materiæ morboſæ cujusvis tum *ſecretione & ſequeſtratione*: ut colligere eſt ex loco notatu digniſſimo lib. de Articul. ſ. 4. f. m. 832. tum *excretione* quavis: ſic ut τὸ κρίνεσθαι idem ſit quod ἐκκρίνεσθαι *excernere*, v. gr. Lib. 4. Epidem. f. m. 1113. τὸ οὖρον ἐκκρίθη, *Criſis facta per urinam.* Conf. *Lib. de Loc. in Hom. f. m.* 4 8. &c. Quorum locorum ſenſum in unam ſummam conferens Hippocratis ſectator, forte hanc poſſet expromere aut ſimilem definitionem, Galenica ſane, quam paſſim adhuc

Lib. I. Epiſt. Medd 37.

Lib. 2. Acut. cap. 19.

adhuc sequuntur, & pleniorem, & magis propriam, quod Crisis sit:

Incitatio & lucta naturæ in morbo & contra morbum; qua, superantibus naturæ viribus, morbus aut salubriter finiatur, aut saltem levetur, plene vel ex parte secretâ & excretâ per congrua secernicula morbosâ materiâ: vel e contrario, superante materia sive quantitate sive qualitate noxia, sic ut natura viribus impar eluctari non possit, morbus aut augeatur aut ipsa vita finiatur.

II. Quæ definitio, me judice, plane est ad mentem Hippocratis. Qui humanæ naturæ salutarem potentiam, quam optime agnovit, ubique prædicat; sic tamen, ut sententiis dictione minutulis, at sensu gravissimis, eam intelligentibus potius subinnuat, quam plane edoceat. Ut Lib. VI. Epid. sect. 5. φύσις dicitur νόσων ἰητρὸς, *Natura, morborum medicus*; quæ non solum κρίνει τὰς νόσους, sed & (*Lib. de Aliment*) ἐξαρκέει πάντα πᾶσιν, *sufficit omnia omnibus*. Hincque *natura sponte* facit ea, quæ *ars consilio*: *Lib. I. de Diæt. Medicina*, inquit, *quod affligit, abigit, & a quo quis ægrotat tollens, sanum facit, at natura hæc sua sponte* (αὐτομάτη ταῦτα) *novit*. Et quidem usque eo natura τὰ δέοντα ποιέει, *ea quæ conveniunt facit* (*Lib. Epid. cit.*) ut ars quid facere debeat, nisi naturæ indicio, non norit. *Natura* quippe est, (Lib. de Arte) quæ *stimulata & impulsa* (a caussa morbifica) *ostendit artis peritis, quæ facienda sunt*. Hinc meritissima laus, Hippocrati quam tribuit Galenus: *Hippocrates omnium, quos novimus, tum Medicorum, tum Philosophorum princeps, ut qui primus naturæ opera novit, hanc miratur & semper celebrat, justam nominans, solamque animalibus ad omnia satis esse dicit, ipsamque per se, non edoctam,* (αὐτὴν ἐξ αὐτῆς, ἀδιδάκτως) *omnia quæ opus sunt agere.*

Lib. I. de Nat. Facult.

III. Juvat igitur, quoad fieri compendio potest, disquirere, qui hæc natura adeo concinna, adeo Saluti potens, ista δέοντα, ex mente Hippocratis, det effectui, qui luctam contra morbum ineat, eâque debellet. Num forte gnara & metuens

Vitæ

Vitæ imminentis a morbo periculi? num ex aliqua rationali deliberatione, ἐκ γνώσεως, προαιρέσεως, διανοίης, fini convenientia, secernendæ puta & excernendæ materiæ morbificæ apta organa conquirit ipsa, & eligit? Sic sentit *Vir nostro ævo Celebratissimus*; qui naturam hanc statuit esse ipsam animam hominis rationalem. Quam paradoxam sententiam, quo est ingenio præpollenti & admirando, sic concinnavit, ornavit, & numerosis eodem identidem argumento publicatis diatribis sic inculcavit, ut nactus sit passim non solum admiratores & sectatores, sed &, contra secus sentientes, pugnaces & paulo ferociores adsertores. Ipsam hanc sententiam a radicibus subtiliter limare, meum nunc non est, nec erit unquam committi cum illis talibus. Ceterum, quidquid demum de illa sententia fiat, ego verecunde, at ingenue, quod liceat illorum pace & bona cum gratia, profiteor & edico, eam esse præter immo contra mentem Hippocratis. Ut enim is præcipit, (*Lib. Epidem. loc. cit.*) Natura non solum ἀπαίδευτος καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει, *non edocta, absque disciplina, convenientia facit.* Quod quidem, ut reperio, concedunt & largiuntur ultro illi ipsi, qui naturæ γνῶσιν & *actionem* ex *ratione deliberatam* tribuunt; negant vero hanc, quam statuunt, rationem per *ratiocinationem*, (ut loquuntur) vel per ideas adventitias accedere, veluti forinsecus; sed esse innatam, & animæ infixam, ceu habitum infusum. Atque adeo animam rationalem, cum (ut volunt) perfungitur operationibus Vitalibus, *rationaliter* quidem agere, & consilio, sed tamen *sine ratiocinatione, sine conscientia* peragere, quidquid agit; hincque hactenus non edoctam, sine disciplina &c. Quam equidem sententiam, suis relictam amatoribus & vindicibus, non urgeo. Sed eodem sermonis contextu porro Hippocrates: ἀνευρίσκει inquit ἡ φύσις αὐτὴ ἑωυτῇ τὰς ἐφόδους οὐκ ἐκ διανοίης, *Natura ipsa sibi per se, non ex consilio, motiones ad actiones obeundas invenit.* Unde sane, quidquid

 triceris,

triceris, non alius nisi omnino alienus ab illa sententia sensus constare potest. Διάνοια enim quidquid a *ratione* procedit, *intelligentiam*, *consilium*, *voluntatem*, significat; idem quod προαίρεσις; & ἐκ διανοίας agere dicitur homo, in his quæ voluntate, consilio, quasi dicas præelectione, agit. So daß Er aus eigener Willkühr wehlen kan/ ob/ und wie Er wolle/ oder nicht wolle. Immo διάνοια ipsa mens, s. anima rationalis dicitur. Hinc scite ad hunc locum Galenus, & liquido pronunciat: *Itinera*, inquit, *naturæ ἐφόδους appellavit, perinde ac si vias aut impetus ad agendum dixisset naturales, quæ statim ortis animalibus insunt, quibusque* (necessario, ex caussis Physicis) *id agunt* (& non possunt non agere) *ad quod agendum nata & conformata sunt: non uti nos, prius mente volventes & prius eligentes facimus.* Illo ipso, utique minime ambiguo loco, *Justus Lipsius* olim inductus est, ut numeraverit Hippocratem inter eos, qui *brutam* aliquam & *sine sensu Naturam* statuebant, *omnia gignentem* ac *conservantem.* Quo ipso tamen Optimo artis nostræ Auctori insignem facit injuriam. Quippe cujus pius sensus de *Natura*, ut scholastici loquuntur, *naturante*, seu potius de DEO, Creatore & Statore rerum omnium, Medicis est perspectus, & a non uno vindicatus. Sic ut mirari subeat, *tantum Virum* ante non advertisse, quam dicam hanc impingeret Hippocrati, eum de *Natura universali* hoc loco neutiquam agere, sed solum de *natura humana*, immo *corporis humani.*

Introduct. ad Physiolog. Stoic. Lib. I, Cap. V.

IV. Quam quidem, morbos expugnantem & sanitatem præstantem naturam humanam, lubentissime nos cum Hippocrate οὐκ ἐκ διανοίης καὶ προαιρέσεως agere profitemur; quin immo diserte statuimus esse eam *brutam*, omnisque *rationis expertem*: utpote *rem materialem*, nullisque nisi quæ materiæ s. corpori insunt attributis pollentem. Nihilo minus tamen pia mente agnoscimus, hanc ipsam naturam, ad ideam sive normam optimæ rationis, qua ipsa destituitur, & accommodate ad finem (sui ipsius conservationem) quem ipsa nec nosse,

nedum

nedum intendere potest, esse constitutam infinita Creatoris Sapientia & Bonitate; Sicque eam, multo sane certius & efficacius, quam potis foret imbellis anima, (si, quod illi volunt, esset motuum vitalium auctor atque rectrix) τὰ δέοντα & posse, & revera agere, quamvis τῶν δεόντων prorsus ignara; Perinde atque automata, quæ non pro suo, quod nullum esse potest, sed artificis moventur consilio: Sicque mota, apte & expedite hoc agunt, ad quod sunt ab artifice constituta. Si igitur hanc naturam humanam dixeris artem Creatoris Divinam, in structura corporis humani ad miraculum usque concinna, suisque usibus apta, non peccaveris. Sin vero antiquam sententiam malueris amplecti *Aretæi, Sectatoris Hippocratis genuini & omnium optimi*, non procul aberis aut a Veritate, aut a mente Hippocratis. Quid vero ille? Loco sane digno, qui non fuisset a nuperis scriptoribus prætervisus, ἡ φύσις, inquit, πᾶσι σημαίνει, καὶ ὑγρῷ, καὶ πνεύματι, καὶ στερεοῖσι, καὶ τῇ τούτων ἐνταξίῃ, καὶ συμμετρίῃ, ἐς ζωὴν διέπει τὸν ἄνθρωπον, *Natura omnibus adest* (veluti nutu imperat) *sanguini, spiritui, membris; atque horum inter se coordinatione atque commensu vitam homini prorogat.* Rectius vero senseris, si ipsam hanc commensurationem (συμμετρίαν) partium corporis humani, fluidarum & solidarum, atque motuum, qui hinc cientur, vitalium coordinationem (ἐνταξίαν) Naturam vocaveris. Sic enim subducto *Phantasmate*, quod tot seculorum ingenia ludificatum est, sub falsa idea alicujus *præsidis* aut *rectoris functionum corporis*, primum *calidi innati*, mox *spiritus vitalis, animalis* &c. hinc *Archei*, denique ipsius *animæ, potentiis* seu *Viribus motricibus mechanicis instructæ* &c. ea de natura humana statues, quæ demonstrari, quæ sentiri, videri, ipsisque adeo manibus palpari possunt; nunquam utique genuino Medico Physico sine anagoge mentis admirantis, Venerantis, adorantis Sapientiam & Bonitatem Numinis infinitam, inexhaustam, ineffabilem.

Lib. II. Cap. III. de Caus. & Sign. Acut.

 Hujus

V. Hujus nostræ naturæ operationes, ἐφόδους, organa, quibus & sanitatem præstat, & morborum molitur Crises, diffusiori doctrina exponere, ut est in promtu, sic utique difficillimum, eam compendio complecti luculento: cum vix evitanda brevitati sit obscuritas. Summatim igitur solum id, quod scopo nostro inservit, suppono, ejusque ulteriorem demonstrationem in me recipio: videlicet *sanitatem conservari, & morbos Crisi expugnari*, per *eadem media, eadem organa, varie solum pro rei exigentia affecta & modificata.* Et quidem potissimum sanitatem præstari, dum jugi & æquabili per partes solidas fluidarum motu, earundem integra servatur fluiditas, mixtio & temperies; recrementa, quæ huic mixtioni & temperiei inconvenientia sunt, eodem motu aut subiguntur, aut, exsoluta & evoluta, ne noxam aut vim teneræ partium texturæ inferre queant, mature auferuntur: hoc est, secernuntur & prorsus e corpore excernuntur, per aptissime huic fini a Divino Plaste constituta secernicula & excernicula. Et quidem illa recrementa, in quæ & alimenta sua sponte facessunt, & humores vitales exolescunt, ut sunt mole & consistentiâ varia & diversa, sic habent earum quæque, ut indubitatis experimentis Physiologicis constat, sua peculiaria secernicula, & velut emunctoria. *Salina oleosa, subtiliora, volatilia,* eaque *tenerrime mobilia*, & hinc ad inferendam σῆψιν s. *colliquationem putredinosam* prona, cum *aqueo-Vapidis*, recepta glandulis & poris cutis, iisdemque secreta, excernuntur ex universo corporis habitu, *transpiratione & sudore: Salsa crassiora, magis consistentia & fixa, acido-salsa*, similia omnino sali ammoniaco, *acria, corrodentia, dissolventia*; per *renes* potissimum & *meatus urinæ. Pinguia-salsa*, spissiuscula, quasi *sulphurea, acria, æstuosa, adurentia* (καυστικά) per *hepar & meatus bilis*, in canalem intestinorum effunduntur, una cum scybalis deponenda. *Mucida, viscosa*, hisque inhærentia *terrea*, aut quæcunque alia *tenaci coalitu in pituitam spissescentia*, per *tonsillas* non solum & reliquas *faucium glandulas*, sed

&i

& integrum tractum *membranæ pituitariæ*, & *inteſtinorum* volumina, ſecernuntur & excernuntur. Ab his igitur, & quibuscunque aliis his ſimilibus recrementis depurata humorum maſſa, & in Lympham roſcidam, lubricam, tenerrimamque (quæ decuplum & amplius univerſi ſanguinis conficit) ſubacta, dum partibus ſolidis, eadem motuum Vitalium coordinatione æquabiliter ſuffunditur, & pro rata ſingulis portione diſtribuitur, hæ ipſæ partes ſolidæ nutrimentum ad amuſſim conveniens capiunt, eoque in decenti ſtructura & conformatione conſervantur integræ. Quæ quidem corporis univerſi integritas, & aptitudo ad obeundas, quibus deſtinatum eſt, functiones, quin ipſa ſit ſanitas, neminem fore arbitror, qui dubitaverit.

Et quidem iſtæ ſecretiones & excretiones recrementorum quaſi ordinariorum, per aptiſſime ſingulis convenientia ſecernicula, nutritio item, cunctæque aliæ corporis ſani functiones, ſolenni & æquabili tenore fiunt coordinatorum motuum: adeoque vigore ut ordinario, ſic tranquille procedunt. Morborum expugnatio non item; ſed cum intenſo plus minus illorum motuum impetu; quem morbifica materia & ipſa ciet atque concitat, quoque & ipſa ſecretioni eſt aptanda & excernenda. Mira ſane Divini Auctoris Naturæ, hominum ſaluti ubique conſulentis, providentia. Enim vero omnes, quotquot ſunt morborum & morbificarum cauſſarum, quæ lucta critica expugnantur, ſpecies, ſingulatim exſequi, materia Voluminis eſt, non diſſertationis Academicæ. Ergo alii occaſioni relicta tractatione ſpeciali, dicamus ſummatim, quantum poſcit inſtituti noſtri ratio, de illa, quæ & omnium frequentiſſime & tunc fit, ubi materia morbi univerſæ ſanguinis maſſæ eſt ſuffuſa: quod in plerisque morbis, omnis utique generis febribus contingere, extra controverſiam eſt. Si igitur materiæ morbificæ ea ſit, quæcunque demum conditio, ut aut mole, aut figura, aut qualitate neque congruat cum mixtione & temperie humorum ſanorum; neque conveniat cum meatibus, di- VI.

ametris ordinariorum illorum secerniculorum; atque adeo talis sit, quæ neque admitti intra partium vitalium interiora tuto possit, nec tamen possit ordinaria naturæ vi & energia exterminari; unica sane perniciei certo imminentis aversio est, præcludere talis materiæ intimiorem aditum, eademque simul actione particulas inquinatas a sanis divellere, & divulsas sic conterere & subigere, *ut formam nanciscantur recrementis ordinariis similem*, aut saltem *convenientem meatibus emunctoriorum ordinariorum*, quibus ab humoribus sanis secretæ exterminentur. Fiunt & hæc ad amussim, si natura suis Viribus præpolleat. Hoc est, quando *fibræ motrices*, ex quibus, ceu originalibus, primis, & præcipuis staminibus, omnes partes Vitales, & quidem serie singulis aptissima (ut docet subtilior nostræ ætatis Anatome) constructæ sunt, nativo tenore, seu justa tensione, εὐτονίᾳ, & mobilitate pollent. Quam εὐτονίαν & *mobilitatem* (ejus ignarâ animâ, eamque præstare minime valente) habent ab *actu motis fluidis*; utpote *jugiter & harmonice influente liquore nerveo*, & *interfluente sanguine*; quibus animatæ fibræ motrices, dum in eas illiditur materia morbifica, illarum texturæ & conformationi inconveniens, instar totidem fidicularum, in unam actionem homotonice & æqualiter conspirantium, concutiuntur illæ ipsæ fibræ undiquaque, & vibratæ in renisum contra incongruam, qua tanguntur & feriuntur, materiam, intenduntur: non promiscue tumultuarium, non frivolum, sed exacte, ad *Leges Motus repercussionis* respondentem & convenientem materiæ a qua concutiuntur. Et quidem his *fibris motricibus* cum sit *una origo*, ex cerebro nempe ejusque meningibus: eoque & *una* omnium *connexio*, & *una* adeo per universum corpus (animadvertente vel ipso Hippocrate) *conspiratio* & *consensio*; propterea fieri aliter non potest, quin omnia Viscera, omnes partes vitales, in eundem intendantur renisum: adæquatum tamen singularum partium structuræ & conformationi, & omnino convenientem excludendæ

materiæ

materiæ morbificæ. Hinc & cordis & pulsus arteriarum intensio atque incitatio; hinc universæ sanguinis massæ, una cum inhærente materia morbifica, velocior & impetuosior motus atque impulsus in partes solidas, illa tensione rigidiusculas; Puta meatus patentiores: intimiores enim, hac intensione constricti, non possunt non sic claudi, ut salubriter excludatur materiæ morbosæ aditus. Quo tali ad fibras rigidiores impulsu & allisu, non potest non fieri valida contrusi sanguinis pressio; ex hac pressione insignis attritus; ex hoc attritu & confrictu particularum sanguinis salino-sulphurearum, auctior calor; hinc totius corporis exæstuatio, hinc inquietudo, squalor, sitis, omniaque criticam Luctam comitantia symptomata; in quibusvis Vulgatis Medicinæ systematibus videnda: non tamen nisi hac, ex ipsa re desumta, hypothesi clare exponenda. Quæ Lucta, quæ symptomata usque & usque gliscendo, tam diu urgent, donec hac pressione, hoc confrictu atque attritu evoluta, discerpta & extrita materia morbifica, & diluta sero affluentiore (quod urgente siti potu suggeritur, & in quod tandem eodem hoc attritu massa sanguinis colliquescit) commode emunctoria convenientia subire, hisque secerni & excerni queat.

VII. Etenim vegetam hanc naturæ Luctam, & Vere Criticam, insequitur promte ἔκκρισις (*excretio*) *Critica*: per large emanantes aut *sudores*, aut *diarhœas* varias, serosas, biliosas, mucosas, aut *urinam* variis onustam contentis, aut *salivationem* &c. &c. pro varia & ipsius morbosi apparatus & insurgentis Criticæ Luctæ conditione; ex speciali morbi cujusvis historia innotescente, nec generali complexu, eoque nec nostro instituto, determinanda. Qua excretione, atque adeo *Completa Crisi* defuncta natura, redindegratur humorum massæ, sic depuratæ & veluti defœcatæ, pristina crasis & temperies: qua ordinarie & blande affectæ fibræ motrices, redeunt ex lucta ad ordinariam & tranquillam actionem: sicque omnibus numeris plena restituitur sanitas. Animadvertendus tamen hic

hic ὡς ἐν παρόδῳ communis fere recentiorum scriptorum error, putantium, omnino ad Criticam ἔκκρισιν requiri, ea ut fiat subito & repentine; sic ut omnis & inchoata & finita sit intra paucularum horarum spatium. Ad quod credendum inducti sunt Galenica, quam sequuntur, definitione, male intellecta: puta, quod *Crisis* sit *subita morbi mutatio* &c. Τὸ *subitum* enim in hac Criseos definitione, non utique hanc, quam sibi imaginantur, uno quasi ictu sive torrente fientem morbi mutationem denotat; sed solum opponitur *lentæ*, paullatim evenienti, & sæpe in aliquot hebdomadas *protractæ*, morborum chronicorum *solutioni*, sine ulla sensibili *excretione*; quam idcirco proprie λύσιν appellant antiqui Auctores. Apud quos sane nusquam legitur talis, præcipitanter consummata, evacuatio critica; nisi forte vomitum excipias: nedum adeo subita, ut illi concipiunt, morbi solutio. Quin immo Galenus diserte edicit, *Criticam excretionem* non raro *in duos tres dies extrahi*: sic, ut v. gr. ea inchoans die septimo, continuet per octavum, & demum nono finiatur. Et ipse Hippocrates (observante Galeno) idem videtur indicare, cum passim Libb. Epidd. memorat, morbum fuisse judicatum *non die, sed circa diem, decimum quartum, vicesimum* &c. extracta videlicet ultra unius diei spatium excretione. Quare futilis est eorumdem novellorum scriptorum caussatio, multorumque (sine tropo dico) capitalium errorum conciliatrix; *Sub Climate nostro, frigido, genuinas excretiones & solutiones morborum Criticas, esse oppido raras*: tales nimirum, quas sibi frivole imaginantur, uno impetu & inchoatas & patratas, concedo ultro. Veras autem usque adeo raras esse, pernego: quæ utique pulcherrime & sub nostro, & forte vel sub hyperboreo Climate, procedunt, & tantum non omni die, si modo attendatur cum oculis animus, observantur. Atque adeo sunt ad salutem necessariæ, ut ausim adseverare ego, confirmatus ab experientia, *nullum morbum vere acutum unquam finiri plene & tuto, sine aliqua vera & sensibili evacuatione Critica.* Quin & Medicis genuinis, non

Lib. 2. de D. D. c. 5. & alibi.

non ex mustaceis talium scriptorum institutionibus, sed ex naturæ contemplatione sapientibus, compertum est, vel in ipsis *morbis Chronicis*, nullam fieri evacuationem materiæ morbi, massæ humorum suffusæ, nullam adeo salutarem excretionem, nisi prævиis motibus vitalibus (Medici consiliis & auxiliis promovendis) illa materia excernenda fuerit evoluta & secreta; hoc est, ut cum Hippocrate loquamur, *mobilis facta*, & *meatibus*, per quos est secernenda & excernenda, *aptata*. Atque adeo, nisi & *in ipsis morbis Chronicis* præsto sit hæc *Natura vera Crisis*, medicamentis evacuantibus intempestive datis, qualiacumque demum ea sint, frustra turbatur motuum vitalium harmonia: & auferuntur, non sine futura gravi noxa, succi fluidiores & corpori utiles, hic bilis, illic Lympha &c. verbo, non purgatur corpus affectum, sed urgetur frivole, & geminato malo, prosternitur: Tanta est usque quaque Criseos & eccriseos criticæ ad salutem necessitas.

Ab illa saluberrima Crisi quæ fit per meram evacuationem, multum distat, proxime tamen abest *altera species*, eaque *ancipitis* quasi *aleæ*. Videlicet, cum pari motuum vitalium synergia, materia morbifica prorsus exterminari non potuit: sed saltem eo usque coerceri & compesci, ut extrusa quidem e Vitalium viscerum penetralibus, at non plene extrita, verum aliis humoribus sanis obvoluta & intricata, una cum his compellatur, aut ad emunctoria (fatiscente eorundem tonico renisu) aut ad partes a Vitalibus remotiores alias, quibus interspersa hæreat. Ubi quidem parit aut varii generis *abscessus*, ut *bubones*, *parotides* &c. *papulas* item *suppurascentes*, quales in primis sunt *Variolæ*; aut ἐξανθήματα (efflorescentia) purpurea, Livescentia, ut in sic dictis *morbillis*, *petechiis*, *purpura* &c. Quo rite & ordine facta *materiæ morbificæ secessu ex profundo corporis*, (ut scite alicubi Hippocrates) levatur quidem morbus, sed in tuto nondum est ægroti salus: donec, jugiter continuante motuum vitalium actione, hæc ἐκθύματα VIII.

 (*eruptio-*

(*eruptiones*) veluti coctione maturescant: hoc est, id, quod habent, inquinamentum, massam sanguinis denuo facile subiturum & retrocessurum, contemperatione sanorum humorum, & hinc sensim facta justa subactione, corruptæque tandem portionis ablatione tollatur. Quod quidem sic dictæ *abscessionis* & *secessionis* negotium non æque est expeditum, neque æque securum (testantibus vel annuis Libitinæ rationibus) uti est Criseos per meram & absolutam excretionem.

IX. Sin vero fibræ motrices visceris unius aut plurium, *hepatis* puta, *pulmonis*, *lienis* &c. rerum non naturalium prægresso abusu, sive ἀτωνίᾳ qualicunque alia, usque adeo fuerint infirmatæ & velut enervatæ, ut, fatiscente intensione & renixu tonico, non possint in materiæ morbificæ excussionem æque valentem cum reliquis Visceribus & partibus firmioribus conniti: non solum *inæqualiter fluctuans*, *nutans*, *titubans* fit *Lucta decretoria*: sed & ipsa materia morbifica, reliquarum partium vegetiorum intensione excussa, in languentia isthæc viscera intruditur & compellitur. Unde fere duplicis generis pernicies ægrotum manet: alia ubi *lenta*, & paullatim eveniente, *stagnatione* & *congestione* materiæ impulsæ, *tumores* fiunt ejus indolis, qui, aut sensim ulterius corruptâ materiâ contentâ, in *abscessus* vel potius *exulcerationes* abeunt: aut ablata portione humoris stagnantis liquidiore & fluidiore, in *scirrhos* indurantur; unde posthac prioris morbi conditio prorsus in pejus mutatur: (utrum ἐπιγένεσιν rite cum antiquis voces, an μετάπτωσιν? certent grammatici: miseris sane parum prodest) sic quidem ut vel inducta *febre Lenta*, hinc *hectica*, & *tabe*: vel subnata *cachexia*, & tandem coorto *hydrope* (ob tumorem scirrhosum intercepta remeante lymphâ, hincque disruptis Vasis effusâ) *immedicabili*, ægrotus morti cedat; utrobique lento gradu: Aut e contrario præcipiti, quæ altera species est funestæ translationis materiæ morbificæ, cum *repentino influxu*, & hinc *infarctu*, obruta languentia viscera, veluti suffo-

suffocantur: vel post insolubilem *inflammationem, gangræna* & *phacelo* affecta, subita morte Vitæ finem faciunt,

Hæc est, inde ab antiquissimis temporibus observatione constanti comperta, neutiquam tamen usque adhuc sine tricis perplexis exposita, naturæ contra morbum Lucta decretoria: ejusque varius (ut erat in definitione propositum) exitus, prout varie partium colluctantium alterutra præpolleat. Quibus extricandis mentem, puto, Hippocratis sumus consecuti: num & ipsam veritatem, ut quidem confidimus, in ætiologia simus assecuti? æqui arbitri judicent; equidem *in rebus*, quod dicitur, *facti*, ipsa rerum testimonia quosvis, etiam iniquos, aut convincunt, aut confundunt. Manet ergo & usque stabit inconcussa hæc Galeni sententia: *Neminem servari, nisi natura morbum superaverit: neminem mori, nisi natura victa fuerit, morbusque ea superior evaserit.* Porro est & erit usque propria *Arti Medicæ*, Naturam imitanti, sequenti, hæc verissima laus: nequidquam ringentibus mercis Chymisticæ nundinatoribus vanidicis, aut his nimium credulis susurronibus, in artem salutarem maligne contumeliosis &c. ea inquam Laus, quam Naturæ Consultissimus tribuit *CRATO: Natura duce, arte, non medicamentorum robore, Victoriam in morbis recte & unice tuto obtineri.* Natura enim sola, ut repetamus *Verissimum HIPPOCRATIS effatum*, τὰς νούσους κρίνει, καὶ ἐξαρκέει τὰ πάντα πᾶσι. Atque *hæc* (sunt verba *prudentissimi nostri seculi Medici, SYDENHAMII*) *omnia peragit natura, paucissimis simplicissimisque adjuta remediorum formulis, alicubi etiam prorsus nullis*; Sed, quod merito addimus nos, unice adsistentis Medici consilio: imperantis aut convenientem morbo & ægroti viribus abstinentiam, aut moderantis regimen victus, potus, caloris decubitus &c. arteque interim sagaci exspectantis & solerter captantis validiorum remediorum, si ea poscat usus, εὐκαιρίαν s. *tempus opportunum* Quod sane, ut habetur *omnium rerum primum*, sic est in methodo medendi *potissimum arcanum*; usque adeo, ut, sine hoc

X.

Lib. de Tot. Morb. temp. Cap. V.

Epist. ad Zvvinger. ap. Scholtz. f. m. 238.

sit,

ſit, quodcumque demum & utcumque jactatum arcanum, quodcumque validum remedium, medicinæ nomine prorſus ſit indignum immo (ut ſcitiſſime *Celſus*) *ſumma in eo pernicies ſit, quod auxilii cauſſa fuit inventum, ſi temere & inopportune adhibeatur.*

XI. Eſt igitur genuini Medici, arte ſalutari tuto opitulaturi, hæc potiſſima, ſi non unica provincia, ut Naturam, ſ. ſcitiſſime coordinatorum motuum vitalium ſyſtema, intimius perluſtret: ejus ἐφόδους, *molimina, impetus* in morbum obſervet: *methodos* & *vias ſalutarium ſecretionum* & *excretionum*, quibus eliminatur morbi materia, conſectetur: easque, ut & omnem naturæ actionem, ſuis & auxiliis & conſiliis ſic imitetur, ſic adjuvet, ut ſi ipſa *Natura*, ſuis uſa viribus ad τὰ δέοντα *ſufficiat*, hactenus proviſorem & conſiliarium agat, ut procuret duntaxat ea & ſuppeditet, quæ ad *ſuſtentationem* opus ſunt: & proſpiciat, ne quo modo res non naturales, & extrinſecus advenientes, impedimentum obfundant. Sin vero *natura*, materiæ morbificæ *impetu* concitata, nimium forte, veluti ſuis abuſa viribus, *ferociat* & *tumultuetur*, id agat, ut aut *materiæ contemperatione, dilutione* &c. aut *nimiorum motuum commoderatione* per *emollientia, demulcentia, paregorica, anodyna* &c. tempeſtive mitigetur & cohibeatur. Aut ſi e contrario, *naturæ motus*, moli materiæ velut impares, ſint *remiſſiores, languidiores*: hos ipſos motus artis ſynergiâ, *medicamentis cardiacis, nervinis, tonicis*, Naturali temperamento accommodis, *incitet, augeat*; aut *molem redundantis materiæ* morbificæ, ſi quidem, ea prius *mobilis* facta & *præparata* fuerit, & *meatus* ſecerniculorum *expediti*, auferat, vel *paullatim* quaſi *carpendo* per ἐπίκρασιν, διαφόρησιν, vel *quo natura vergit*, educendo & *affatim evacuando* per ἱδρῶσιν, διούρησιν, κάθαρσιν, ἔμεσιν &c. ubi & medicamentis validioribus, ipſisque adeo draſticis, *manu Medici*, hoc eſt *opportune* & *convenienter*, datis, mitis erit aut utique tuta operatio. Sin denique *motus* naturæ

a via

a via aberrent, & ſic deflectant, ut morbi materiam exſolutam & extritam ad loca non ſua, ſed incongrua & intuta convehant, naturæ conſulens Medicus hos ipſos motus, mature admotis *epiſpaſticis*, *Veſicatoriis*, aliisque (ſcite *Bellino* ſic dictis) *ſtimulis Medicis*, conetur *avertere* & *derivare*: hincque ad emunctoriorum naturalium meatus, *fotu*, *enematis*, *frictionibus*, *balneis* &c, emollitos, deterſos, apertos *corrivare* atque *deducere*. Hæc ſummatim ſunt Naturæ motibus conſulentis Artis Medicæ conamina; quæ in ſalutem, cui parantur, cedunt, cum & ipſa Natura, Divini Auctoris nutu, remediorum energiam ſecundet, &, quod dicitur, in actum deducat. Sin vero ſuccumbens in ſolidum Natura defecerit, actum eſt, &, *Afferat ipſe licet Sacras Epidaurus herbas*, conclamatum eſt. Velis nolis, hæc ſacra aliter non conſtant. Nam præter hanc Naturæ Medicinam, nulla mortalibus eſt, & quæ contra hanc eſt, rebellans Divino ordini, ipſique adeo DEO, Gigantomachia eſt.

XII. Et quidem hactenus in ſolido eſt, fundata ab Hippocrate Naturæ Medicina; uſque adeo ut nullus tot ſeculis exiſterit Medicus genuinus, qui eam in dubium vocare, nedum negare ſuſtinuerit; nam nemo qui ſapit, puto, adnumeraverit Medicis, eos tales, qui illam ne quidem agnoverunt. Utinam pariter liqueret de ſtatis illis & quaſi ſolennibus diebus, quorum circuitu determinare & circumſcribere, omnem luctantis Naturæ proceſſum, & eventum veluti decretorium, conatus eſt ipſe Hippocrates; eorumque dierum ratio, aut æque ſolido fundamento fuiſſet conſtituta; aut, hoc deficiente, intimius inſpecta fuiſſent commenta & tricationes, quibus hi faſti nefaſti dies, ab ultima & Hippocrati proxima antiquitate contemti, hinc denuo nacti præſcriptionis velut Auctoritatem, ad noſtrum ævum fuerunt transmiſſi: ut vel tandem eorum dierum ſuperſtitione nugari deſineretur. Inquiſitionem hanc cum hucuſque refugerint ii, quibus competebat, nos, ceu alteram noſtræ diatribæ partem, ſuſcipiemus; & qui-

& quidem sic exquisituri omnem usque a stirpe auctoritatem, ut, fallens gravi specie, denudata & velut exposita conspectui appareat inanitas.

XIII. Ipse *Hippocrates*, ut reperio universaliter enunciat: *Crisis, si fiat extra præscriptos dies, recidivas fore significat, aut fuerit sane perniciosa.* Unde colligit Galenus, illorum præscriptorum dierum tantam esse ad salutarem Crisin, necessitatem, ut, quamvis reliquæ cunctæ, bonæ aliâs futuræ Criseos, sive notæ, sive circumstantiæ, sive caussæ concurrant, nihilominus tamen die non Critico contingens Crisis, secura non sit, sed infida, Hinc plane Aphoristice: *Fides*, inquit, *exquisita Criseos, a die sigillatur & obsignatur.* Et propterea illos salutares & albos dies, quos Græci κριτίκυς & κρισίμυς, interpretes *decretorios*, *judiciales* appellant: eo quod sint, ut frigide argutantur *Claudinus* & alii, *arbitri pugnæ naturæ.*

Lib. I. Epidem.

Galen Lib. I. de Dieb. Decret. Cap. 7.

XIV. Cum igitur istorum statorum dierum tam certa perhibeatur efficacia: morborumque extra eos finitorum tam certa pernicies: certus utique & definitus eorum opporteret esse canon, & calculus, seu liquida eos computandi ratio: hæcque ante omnia certa & constante observatione, atque hinc nata firma doctrina fuissent constituenda & promulganda. Equidem Systematum nostrorum compilatores, tantum non ad unum omnes, aut in Lectione Hippocratis & Galeni minus versati, aut, quod in plerisque apparet, nodos astu dissimulantes, ceu res omnis illorum Patrum industria & auctoritate dudum esset confecta & stabilita, dies illos Criticos, sine ulla hæsitatione, planissime enumerant. Non itidem ipse Hippocrates. Qui sane, secus ac illi ipsi aut credunt, aut sibi credi volunt, mire fluctuat, & est in recensendis his diebus fastis nefastis, usque adeo obscurus, ambiguus, incertus, quin immo ipse sibi adeo disconveniens, ut sane vel sagacissimi interpretes non reperiant,

Quo teneant vultus mutantem Protea nodo.

Provoco,

Provoco, ne injurius censear in eum talem, qui *fallere & falli nescius* in hunc usque diem prædicatur, ad ipsa Hippocratis decreta: & quidem desumta ex iis Libris, qui habentur consensu omnium genuini. *Libro Epidem. I. sect. 3. Dierum* decretoriorum & *parium* & *imparium* recensetur numerus prorsus perplexus & indiscretus: nec additur, an & qui illorum dierum, præ ceteris, sint ad salutem vel perniciem ægroti magis efficaces & præpollentes: *circuituum*, inquit, *qui diebus paribus judicant, primus est decretorius quartus, sextus, octavus, decimus, DECIMUS QUARTUS, vigesimus octavus, trigesimus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, centesimus. Circuituum autem, qui diebus imparibus judicant, primus est tertius, quintus, septimus, nonus, decimus septimus, primus & vigesimus, septimus & vigesimus, trigesimus primus.* Alibi vero hanc circuituum congeriem aut ipse nihil morans, aut saltem non animadvertens, solis *diebus imparibus* (*περίσσοις*) vim atque efficaciam criticam tribuit; eamque primum velut indifferentem, sive ad salutem, sive ad perniciem: ut cum *Lib. de Rat. Vict. in M. A.* inquit, *maxime vero numerus impar est observandus; nempe quod hi dies* (impares) *magnam in hanc vel illam partem inclinationem efficiant.* Hinc & dies impares, ceu unice Criticos, diebus paribus non Criticis opponit, &, quod dicitur, contradistinguit: *Si quidem paribus diebus accesserint* (delirium & convulsio) *melius; judicatoriis vero perniciosum.* Quin immo tandem, hanc universalem edicit sententiam: *Febricanti, nisi diebus imparibus dimiserit Febris, reverti solet.* Sic ut ex his, & pluribus aliis locis, quæ, ne præter rem prolixi simus, omittimus, liquidissime constare posse videatur, Hippocrati solos dies impares habitos fuisse & vere Crisimos, & unice salutares. Verum enimvero his decretis si conferantur, quæ *Lib. 3. Prognost.* §. I. enunciantur non minus aphoristice & universaliter, quanta non denuo apparet diversitas? immo adversa fronte pugnans sententia? Hæc enim sine respectu ad dies impares, dierum Critico-

XV.

Edit. Gener. Foel. f. 399.

Lib. Eod. f. m. 401.

Lib. IV. Aphor. 61.

Criticorum ſeries conſtituitur per *quaterniones* & *hebdomadas*; ſic ut inter illos referatur, præter quartum, dies decimus quartus, & mira ſane ratione, nec cum quaternione conſtante, viceſimus; quos quidem, ut communis hominum ſenſus, ſic ipſe Hippocrates, paribus diebus, ut modo vidimus, adnumerat: *At vero*, inquit, *febres judicantur eiſdem numero diebus, quibus fit ut ſuperſint homines aut moriantur. Etenim febres mitiſſimæ & cum ſignis conjunctæ tutisſimis, quarto die ceſſant. Ergo primum naturæ & morbi certamen ſic definitur. Alterum vero ad ſeptimum diem producitur. Tertium vero undecimo definitur die. Quartum ad decimum quartum producitur. Quintum vero in decimum ſeptimum deſinit. Sextum autem ad vigeſimum.* Conf. L*ib.* 2. *Aph.* 26. *& Libr. de Judicat.*

XVI. Habemus igitur de diebus Criticis triplicem, eamque omnino diverſam, & contrariam Hippocratis ſententiam: unde apparere, puto, plane poteſt, ut incerti, ut Vertumnis iniquis nati ſint dies critici. Nunc, eos ut Galenus fruſtra tollat, ornet, & ceu male conſiſtentes ſubfulciat, videndum eſt. Sic enim, remoto veluti ſipario, nugatoria futilitas ſenſim fiet perſpectior. Equidem, ut reperio, agnoſcit ipſe Galenus eſſe illa Hippocratis decreta ambigua, incerta, diſſidentia, & inter ſe pugnantia; hinc ea ut componat & conciliet, indidemque conſiſtentem doctrinam extricet, mire ſatagit & „ æſtuat. Primum, ut ipſe fatetur, conjecturat, Hippocra- „ tem, dum adhuc incertas opiniones experimentis explora- „ ret, nec univerſalem hinc ſententiam auderet pronunciare, „ *Libro Epidemicorum* loc. cit. multos promiſcue & indiſcrete „ dies, decretorios & intercidentes, quos vocat, in unum „ congeſſiſſe, quos deinde, confirmatior ſcilicet ab experien- „ tia, circumcideret, & in juſtum ordinem redigeret; hocque „ demum feciſſe Libris Prognoſticorum & Aphoriſmorum. „ Equidem hæc Galeni conjectura non eſt de nihilo. At vero, dum elevat auctoritatem iſtorum *Librorum* Επιδεμιῶν, eſt

Lib. de D. D. c. 3.

ſane

ſane, ut cum Comico feſtivo loquar, *nænia ſoricina confoſſior*; nam ſuo indicio prodit univerſæ doctrinæ, tanto molimine ſtruendæ, infirmitatem. Etenim ex illis ipſis *Libris Epidem.* illisque ſolis, cum experientiâ Hippocratis conatur ſtabilire dierum Criticorum rationem, ipſe Galenus omnem ſumit probationem, & auctoritatis præſcriptionem. Hoc eſt, quod una manu ſtruit, altera ipſe diruit; &, quod non minus vitioſum eſt, tantus Magiſter ex privatis aliquot obſervationibus, neque iis adeo multis, neque (ut infra demonſtrabitur) perpetuis & uſque conſtantibus, ſed omnino variantibus, quas inter fluctuans Hippocrates, definire ipſe nihil vel potuit, vel, quo fuit candore, voluit, Galenus univerſalem & firmum dierum Criticorum canonem exſculpere & conſtituere auſus eſt.

XVII. Perfunctus hac ſua conjectura acuta Galenus, & animadvertens diverſa & contraria Hippocratis decreta conſtare aliter non poſſe, excogitatis miris *Criſium* & *dierum Criticorum* diſtinctionibus, quibus, ut ſolet ſepia obfuſis tenebris, ne capiatur cavet, tandem confitetur & cauſſatur, poſſe quidem *Criſes* omnibus diebus accidere, ſed neque pares numero, ne-" (Lib. cit. c. 2.) que æquali fide; hoc eſt, alias bonas & ſalutares eſſe, alias" malas ſeu funeſtas; adhæc quasdam cum pluribus & difficili-" bus ſymptomatibus, quasdam ab initio ſtatim tuto invadere;" tum in hoc plurimum differre, quod ſint aliæ obſcuræ, incom-" pletæ, deficientes, aliæ e contrario manifeſtæ & perfectæ;" denique fieri alias, non niſi indicatas certis & ſtatutis diebus," alias repente & ex improviſo, ſic ut non ſolum artis medicæ" ignari, ſed & exercitatiſſimi Medici eas inſtantes præſcire non" poſſint. Hinc ut *Criſium*, ſic & *dierum Criticorum triplicem*" (Lib. cit. c. 3. & 5. & Lib. 2. c. 6.) conſtituit *ordinem*: ita ut ſint alii dignitate & potentia præſtan-" tiores, morbum & frequentiſſime & perfecte & ſalubriter fi-" nientes, *proprie* & *κυρίως Critici*; alii ad ſalutarem & fune-" ſtam, abſolutam item vel imperfectam morbi ſolutionem indiffe-" renter ſe habentes & ancipites; alii denique, qui vix unquam" vel ſaltem rariſſime morbum plene & ſalubriter finiant, ſed poſt" ſymptomata gravia, turbulenta, aut triſtem cataſtrophen, aut"

„saltem recidivam inferant &c. Quæ quidem sollicita & cauta dierum Criticorum discriminatio & digestio, velut in certos ordines atque stationes, sapit, præ illa proditrice conjectura, Galeni ingenium acutum, vafrum; num æque vero mentem Hippocratis? viderint, quorum interest. Equidem Hippocrates universaliter pronunciat loco citato Libr. Progn. *Febres judicari EISDEM NUMERO DIEBUS, quibus fit, ut supersint homines, aut moriantur.* Quam sententiam iisdem fere verbis *Libr.* de *Judicat.* repetit. Ex quibus utique planis verbis, non potest concludi aliud, quam Hippocratem, harum Galeni distinctionum penitus ignarum, & ancipites & malas crises eorundem dierum termino adstringere; quibus & Crises certæ ac salutares fiunt. Sic ut morte occumbentes extra hos statos dies, non occumbant Crisi male procedente, sed ἀκρισίᾳ: hoc est, materiæ morbosæ aut copia aut malignitate succumbente natura, eoque ad pugnam decretoriam impari. Quod si vero regerant admiratores antiquitatis nimii, alibi Hippocratem mentionem facere Crisium die non Critico contingentium: *Si judicatio fiat extra præscriptos dies, recidivas fore significat, aut fuerit sane perniciosa:* Concedunt nobis, quod volumus, Hippocratem fluctuante sententia nutare, immo suis ipsum decretis repugnare. Eumque adeo a Galeno hactenus magis fuisse proditum, quam defensum.

Lib. Epid. loc. supr. cit.

XVIII. Enimvero hæc aut vafre dissimulans aut parum curans Galenus, illi dierum Criticorum ordini, quem excogitaverat ipse, denuo fundamentum substruere molitur ex decretis Hippocratis; suis commentis, ut vidimus, magis labefactatis, quam adsertis. Eum in finem, in re utique precaria, adoptat & eligit, præ reliquis Hippocratis oraculis, sententiam Lib. Progn. & Aph. 26. Lib. 2. Ubi *Crises* perhibentur & perfectæ & salutares, quæ procedunt per *quaternarios* & *hebdomadas*. Animadvertens autem Galenus huic sententiæ manifeste repugnantem Aph. 36. Lib. 4. *Febricitanti, nisi diebus imparibus dimiserit Febris, reverti solet:* nodum hunc perplexum, artium Græca-

rum

rum oblitus, non dissolvit, sed dissecat, veluti stomachabundus; hoc est, in Comment. super dicto Aphor. *negat Aphorismum hunc esse genuinum, immo disertim negat verum esse: propterea quod Hippocrates Crises die & quarto, & quarto decimo & Vicesimo, qui omnes pares sint, fieri edicat* ll. c. c. hisque *diebus salubriter factas crebro enumeret* Libb. Epidd. passim. At tamen, composito mox animo, cum deprehendit tot Hippocratis loca exstare, quibus Crisis non nisi imparibus diebus fieri, universaliter & quasi ex tripode edicitur: v. gr. præter *ll. supr. cit. Libr. 4. de Morb. passim &c.* hincque facile prævidit, si omnia hæc Loca, ipsumque adeo Hippocratem, ceu doctrinæ constituendæ fundatorem, falsitatis argueret, se plane proditurum, immo pessum daturum omnem caussam, cui defendendæ tantopere insudaverat, ad ingenium redit: Ille ipse, puta, Galenus, qui *dies decimum quartum* & *vicesimum* pares modo dixerat, uti & communi hominum sensu sunt, nunc jubente sic, & cogente Hippocratis sententia, *impares* facit. Sed festivum est ipsum Galenum audire, commentantem ad hæc Hippocratis verba: *maxime vero numerus impar observandus. Dies impares*, inquit, *in acutis hi sunt: tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, DECIMUS QUARTUS & decimus septimus: in Longis, sexagesimus & octogesimus. Medii horum sunt VIGESIMUS & trigesimus quartus & quadragesimus. IMPARES autem & hi.* Miro sane calculo. Non contineor, quin exclamem cum Satyrico: *Ludere par impar - - - quem delectet barbatum?* Juvit tamen Galenum; qui eo lusu, mire & ipse sibi, & suis sectatoribus placuit, admirantibus hujus computationis acumen. Comment. in Hipp. de Rat. Vict. in M. A. §. 56.

XIX. Quod quidem omne (ut patet ex *Comment. 3. Prognost. f. m.* 419. & *Lib. 3. de D. D. cap. 12.*) in eo est, ut hebdomadas, ex quibus conficitur dierum Criticorum circuitus, aut separet pro arbitrio, aut eas conjungat s. copulet. Videlicet ut fiat dies *decimus quartus impar*, duas, ex quibus constat, septimanas divellit, & separatim ab octavo die numerare incipiens, ab hoc,

 ceu

ceu ſeptimum & imparem decimum quartum facit. E contrario ut ex tribus dierum ſeptimanis conficiat, non (ut homines ſolent) diem Vigeſimum & unum, ſed (præter ſenſum communem) Vigeſimum; eumque *Vigeſimum* diem in *imparem* transmutet, ſic conjungit & complicat tres ſeptimanas, ut denuo numerare incipiens a die Decimo quarto, aut hunc frivole bis numerans, ad Vigeſimum uſque habeat dies ſeptem, hincque ſuo arbitrio & Vigeſimum imparem. At vero quis non aut rideat, aut potius indignetur in re tali, utique ſeria, tam nugacem, tam frivolam cavillationem; inprimis cum aperte repugnet illa ipſa anomala ſupputandi ratio iis decretis, quæ ipſemet Galenus ſequitur. Nam ſi octavus dies, a præcedentis ſeptimanæ diebus avulſus, ſeorſim conſideratur ceu dies primus, ab hoc utique ſecundus erit nonus, & undecimus porro quartus; eoque utrique hi dies, nonus, puta, & undecimus, eadem ſupputandi ratione erunt pares; eodem utique privilegio, quo eſt vigeſimus impar. Quod ſerio ſtatuere, uti non eſt hominis, ſic everteret omnem non ſolum dierum Criticorum imparium (cui tamen hæc frivola calculatio eſt excogitata) rationem; ſed & eam *canonicam Hippocratis doctrinam*, qua *diebus imparibus, nono, undecimo &c. cathartica exhiberi vetat.* At tædet ſane atque piget talium nugarum; quarum tamen fuerunt protrahendæ aliquot ſpecies (nam quotquot ſunt omnes conſectari, eſſet opera abuti) ut vel tandem appareat ipſis Tironibus, quî male nati dies Critici, ſint male ſano & tenui tibicine fulti. Quod quidem adeo evidens eſt, ut nullus dubitem, quin Viri illi inſignes, utique propter alia egregia merita colendi, ſuſpiciendi, qui auctoritatem dierum Criticorum noſtro ævo adeo impenſe adſertum eunt, ipſum Galenum aut nunquam, aut non ea attentione, ſerie &c. legerint, quæ ad paullo exquiſitiorem cenſuram requiruntur.

XX. His igitur & ſimilibus tricis implicitus Galenus, ſuisque artibus, ut vidimus, adeo non expeditus, tamen conſtituit nihilo ſecius, ſuo arbitratu, eum *dierum Criticorum ordinem,*

dinem, quem, ceu liquidissima ratione deductum, systematum scriptores, miro ad hunc usque diem consensu, excipiunt & divulgant ut canonicum. Est autem iste ordo triplex. Primus & præcipuus complectitur dies Criticos, ut volunt, *genuinos*, *principes*, & (ut loquitur cum Avicenna Arabum cohors) *radicales*; qui per quaterniones & hebdomadas procedunt; nempe a die *quarto* ad *septimum*, inde *undecimum*, *decimnm quartum*, *decimum septimum*, denique ad *vigesimum*: anomala, puta, illa supputatione; nam de prærogativa diei vel vigesimi, vel vigesimi primi, altercatio Galenum inter & Archigenem atque Dioclem, stantes pro vigesimo primo, nondum decisa est; longæ sunt ambages, longæ injuriæ, eoque tranquillitati consultum est, quod creditum est Galeno. Post hunc vigesimum qui succedunt dies (mira Physiologia) sensim languent, & tandem, post quadragesimum, septenariorum vis penitus perit *Galen. de D. D. Lib.* I. c. 10. & alibi passim. Confer. *Claudin. Sect. 2. Cap. I.* Istorum autem dierum præcipuus perhibetur *septimus*, non solum numero & ordine, sed & potentia & dignitate, Etenim *plurimos*, inquit, (*l. c. Cap. 4.*) *judicat*; & *absolute*; *item cum manifesta excretione vel abscessu* (cap. 2.) *fidenter*, *tuto*, *salubriter sine periculo vehementi*; hinc eum, miro utique schemate, *Regi* comparat &c. A septimo proximus *decimus quartus*, & hinc *Vigesimus*; utrique equidem non dignitate æquales, (quasi aurificis statera essent examinati) sed tamen pollentes salubri adhuc efficacia. *Quartus* dies (*Lib. 2. cap. 2.*) aut ipse morbum, si fuerit celerioris motus, nec malignus, solvit (quod tamen rarissime contingere, & non nisi semel a se observatum commemorat Galenus; nimirum, nullo artificio potest subigi dies quartus, ut fiat impar) aut indicat futuram septimo Crisin, & ad hanc morbi materiam præparat. Similiter *undecimus* & *decimus septimus* indices sunt decimi quarti & Vigesimi, aut æque morbum solvunt.

Hos inter γνησίως *Criticos* & quasi *fastos*, qui intercidunt *dies impares*, secundum ordinem dierum Criticorum constitu- XXI.

constituunt: volente sic & ordinante Galeno; quantum colligi potest ex *Comment. 3. Epidem.* Nam ubi ex professo de dierum Criticorum ordine agitur, recensio est mire perplexa, & adeo obscura, ut hinc nil fere, præter artem Galeni, latibulis sibi caventis, discas. Feruntur autem hujus ordinis dies, in prima septimana, *tertius* & *quintus*, in secunda *nonus* & *decimus tertius*, in tertia *decimus quintus* & *decimus nonus.* Dicuntur *intercidentes*, aut stylo antiquo Calendarii Romani, *intercisi* seu *promiscui*, velut inter fastos & nefastos intermedii: item *provocatorii*, eo quod creditur, provocare eos naturam & incitare, ut ante tempus (Galeni arbitrio) constitutum & legitimum, præcocem & præcipitem moliatur humorum excretionem. Hinc censentur quidem hi dies inter Criticos, propter eam prærogativam, quod sint impares: at Crisis, quam producunt, perhibetur imperfecta, manca, ancipitis aleæ, nimirum quod fiat naturâ irritatâ, hinc & extra orbitam (Galenicam) actâ.

Lib. I. de D. D. cap. 5.

XXII. Præter hunc duplicem dierum Criticorum censum, qui sunt reliqui *dies pares*, mira Galeni arte in tertium ordinem coguntur. Sunt enim valde disparati: quippe eorum alii, ut *secundus, decimus, duodecimus, decimus sextus, decimus octavus*, perhibentur prorsus nihil habere Virium, adeo ut nec decernant, nec indicent, porro nec provocent, nec promoveant naturam; eoque *vacui* dicuntur: & si res est uti dicitur, revera festi & feriati dies sunt; nisi quod tunc, ex illo Canonico præcepto Hippocratis, catharticis locus sit: quibus utique naturæ, quod agat, negotii plus satis dari potest &c. Sin vero his diebus vacuis, eoque prorsus præter naturæ (quem ipsi commenti sunt) ordinem Crisis contingat, quod tamen non nisi rarissime fieri perhibent, eam non posse non esse male tutam, si non penitus perniciosam, adseverant. Alii istius ordinis dies, & quidem, ut observo, septimo utrimque proximi, *sextus* & *octavus*, feruntur quidem Critici, at absolute *nefasti, atri, perniciosi*: in primis *sextus*, in quem velut in

Lib. IV. περὶ παθῶν

in Cerberum Galenus ubique declamat, & flatu Aſiano inſurgit. Cauſſam forte ii viderint, quibus Galeni technæ ſunt perſpectæ. Nobis ſufficiat, ut pateat ſententia, non niſi pauca ex his declamationibus excerpere, & quidem ex *Lib. I. de D.D. Cap. 2. 4. & 5. Sextum,* inquit, *tanto maligniorem invenio; utpote naturâ ex adverſo oppoſitum ſeptimo. Judicantur quidem morbi in ſexto frequenter, ſed cum difficilibus ſymptomatis, & periculo non mediocri; adhac abſque fide, obſcure, ſine notis, & omnino ad malum: hocque ultimum ei maxime proprium eſt; ſic ut ſexti naturam nullus aliorum dierum imitetur* --- Hinc porro ſic paratragœdiat, *mihi equidem ſæpius in mentem venit ſeptimi diei naturam Regi adſimilare, ſexti vero tyranno: nam vel pernicie illius, quem judicandum accipit, gaudet, vel ſalute dolet, quaritque* (iſtud hujus diei Dæmonium) *ubi animum expleat, & ægrum, qui in illum incidit, male* (ceu Ixionis rotâ) *tractet,* & *longa punitione exerceat* &c. Quibus omnibus ampullis & tricationibus hoc adſtruere velle videtur Galenus, Criſes eas tantum eſſe perfectas, tutas, ſalutares, quæ ſeptenariis & ſemi-ſeptenariis dierum circuitibus & gradibus incedunt: reliquorum imparium dierum Criſes eſſe ancipites: ceteris vero diebus paribus aut fieri nullas, aut pernicioſas, omnium vero pernicioſiſſimas, ſexto.

Hæc ſeptenariæ periodi admiranda & præpollens efficacia, unde ſit? a qua cauſſa? mire, ut reperio, & ad pudendas uſque ineptias, tot ſeculis inveſtigatum, diſceptatum & nugatum eſt. Octo & amplius diſcrepantes variorum ſententias, quas & omnes impugnat, *Claudinus* enumerat. Eum evolvant, qui talia amant. Nos ſecure colligimus, rei in Natura non inventæ, ſed arbitraria & precaria ſententia (ut hactenus vidimus, & porro liquebit) conceptæ, adeoque nihili, certam velle adſignare cauſſam, eſſe & frivolum & fruſtraneum. At enim *Cl. Baglivus*, qui acri Zelo pro dierum Criticorum auctoritate pugnat, quem & ſequuntur *alii* noſtræ ætatis *Medici Celeberrimi*, rem omnem ſalvam fore exiſtimat, ſi modo attenXXIII.

datur

datur ad naturæ ordinem uſque quaque conſtantem; eoque ſic procedentem, ut non niſi ſtato & certo tempore cujuſque actionis naturalis effectus obtineri queat; hocque exemplo fermentationis conatur illuſtrare: in *Liquoribus fermentiſcentibus*, inquit, *Naturæ lege cautum eſt, ut eorum quiſque fermentationis & depurationis ſuæ motus determinatis diebus abſolvat; a qua quidem lege ne minimum quidem eos recedere obſervamus. Item fructus determinato dierum ſpatio ad maturitatem perveniunt, & qualecunque demum artificium adhibueris, ut ante ſtatutum a natura tempus vel fructus vel liquores alii* (ut loquitur) *fermentiſcibiles maturationem abſolvant; fruſtraneum propemodum erit & vanum; ſi quidem ad corruptionem potius, quem ad maturationem violentia illa diſpones* &c. Hac hypotheſi, his exemplis (quibus motus naturæ Criticos non valde accommodate adſimilat) quaſi dierum Criticorum difficultates omnes, quibuſcum tot ſeculis luctatum eſt, ſuſtuliſſet, magnifice equidem ſe effert. Verum enim vero aut ipſe non animadvertit, aut ſane vafre diſſimulat, ſe *recoquere* ipſiſſimam *Averrhois* de *diebus Criſimis ſententiam*, jamdudum antiquatam; eoque novam refutationem non meritam. Hoc equidem norunt vel ipſi Phyſices Tirones, & nemo unquam, quantum ſcio, negavit, ut actio naturalis aſſequatur ſuum effectum ſive terminum, inter cauſſam agentem, quæ eſt motus, & patientem, ſeu motu perficiendam materiam, neceſſariam eſſe certam proportionem, ſeu congruentiam; eoque & certam atque determinatam motûs ſpeciem, & determinatum motûs vigorem & impetum, item talis motûs convenienti ſerie, ſeu mavis, numero continuationem: ergo & ſtatum tempus; quippe tempus heic nihil aliud eſt, quam menſura ſive enumeratio ſeriei motûs. Sed quid tum? utrum hinc efficitur, *materiæ* in tot morbis (qui Criſi finiuntur) tam *variæ*, eoque & tam *varie afficientis* naturæ motus, *unum* & eundem poſſe eſſe *terminum*, iiſdem, & uno gradu procedentibus, diebus Criticis conſtituendum? an potius omnino contrarium?

De Prax. Med. ad Priſc. obſ. rat revocand L. II. Cap. 12.

trarium? Ut declinetur invidia, dixerit *Vallesius*, qui sesqui ab hinc seculo, hanc Averrhois sententiam planissime, ut puto, confutavit: *Quod si*, inquit, *proportio potentiæ agentis ad resistentem faceret morbos his aut illis diebus terminari, cum hæc variare possit, aut mutata succi* (materiæ morbi) *quantitate, aut aucta imminutaque virtute* (vigore motuum Naturæ) *singuli dies possent esse decretorii; nam si in morbo, qui septimo die erat judicandus, tantillum succi detrahas, addasve, facies ut sexto aut octavo judicetur. Quare cum proportio in singulis naturis, & in singulis morbis permutetur, non possent & morbis omnibus & temperamentis, & regionibus, & ætatibus & temporibus esse iidem decretorii dies - - nec ulla ratione fieret, ut in his tutius, in illis minus tuto morbi judicentur; quod ad fidem dierum Criticorum pertinet.* Controverſ. Medd. L. X. Cap. 1.

XXIV. Is ipse igitur Vallesius, ut auctoritas diebus Criticis (si pote) sarta tecta adseratur, adquiescit in sententia Galeni; quæ statam illorum (si quæ est) periodum, quam in tanta morborum varietate, ab una & sola caussa intrinseca habere non possunt, tribuit caussis (ut loquitur) *cœlestibus, mutationibus elementaribus*, ut putat, *non obnoxiis*; hoc est, ut verbo dicamus, *periodo & influxui Lunæ*. Non desinit hæc sententia in hunc usque diem obtrudi; licet jam dudum confossa a *Valleriola* & penitus jugulata, ceu apertæ ipsorum Astrologorum doctrinæ plane contraria. Hinc & Galenum, profitentem se ab *Ægytiis Astrologis Genethliacis* fuisse edoctum, qua ratione non solum Lunæ motus in quadratis signis & oppositis, diebus, ut fiant Critici, vim infundat; sed &, pro vario ad Planetas varios adspectu, dies pariat ægrotis pariter atque sanis aut faustos aut infaustos; Galenum, dico, ex anili credulitate hæc nugantem, merito sic redarguit *Fracastorius*, at quantus Astrologus! *Certe*, inquit, *nedum si Ægyptius aliquis Astrologus, sed si Ægyptius aliquis Deus, aut Anubis aut Osiris, hæc mihi dixerit, non facile credam.*

Lib. 3. de D.D. Cap. 1.

Loc. Comm. Lib. 3. Cap. 7

Opp. Tom. 1 p. m. 28.

XXV. Nec forte omnino firma, quæ de *Lunæ influxu* commentus etat, habuit ipse Galenus. Etenim confitetur, se commotum amicorum sollicitationibus, ea edidisse quasi invitum. Eoque monet, non tam his commentis, quam *experientia*, & hinc nata *observatione* dies Criticos esse constitutos; unice ergo & hinc eorum auctoritatem adserendum. Æquum sane est, quod & monet & postulat. Nam ubi de *re* aliqua *vere existente*, seu, quod dicitur, τῷ ὅτι, aperte constat, eam ipsam rem nemo sanus ideo negaverit, quod *rei caussa*, *modus*, seu *forma*, τὸ διότι in incerto sit, vel ignoretur. Sed enim? unde colligemus eam experientiam, eas observationes, ad quas Galenus provocat? Ab *Hippocrate* utique præter *Libros Epidemicorum* nihil habemus, nec habuit ipse Galenus. At ex his Libris, quorum auctoritatem ad probandum idoneam ipsemet (ut supra vidimus) evertit, qua fronte, quo successu, petere potest subsidia, & auctoritatis, ut loquuntur, præscriptionem? Porro, cuinam sententiæ, cui dierum Criticorum ordini, quem triplicem eumque omnino diversum & contrarium apud Hippocratem invenimus, quemque Gratiis adeo invitis Galenus, ut liquido deprehendimus, conciliare & ordinare conatus est, cui, dico, horum dierum ordini adseremus ex his libris Epidemicorum fidem atque auctoritatem? Si uni: evertimus utique reliquos; forte frivolo aut saltem incerto judicio: cum quidem de singulis æque universalis & aphoristica, eoque parem fidem merita, Hippocratis sententia habeatur. Verum tamen, ut simus paullo indulgentiores, concedamus relatis eo libro experimentis Hippocratis, ut hinc statuatur de prærogativa illorum dierum, qui procedentes septenaria & semiseptenaria periodo, unice perhibentur genuini & salutares Critici. Hinc constituatur, hinc judicetur *rex* (Galeni) *septimus*, & *tyrannus sextus*.

XXVI. Equidem recensentur in his libris hic illic exempla Crisium salutarium diei septimi, sic satis numerosa; quæ omnia Galenus sollicite colligit, una serie enumerat, & extollit. Quæ

vero

vero ibidem memorantur exempla, numero tantum non paria, Criſcos, die ſeptimo ancipitis, aut recidivam aut prorſus mortem inferentis, ea vafre diſſimulat, vel quantum poteſt elevat. Hoc eſt, præter æquum hypotheſi conceptæ calliditate conſulit. Enumerat pariter Criſes decimi quarti, decimi ſeptimi, verbo omnium dierum, qui hypotheſi congruunt; & ut viceſimo præ viceſimo primo (contra Archigenem) jus principatus adquiratur, ſane joculariter, quaſi captat ſuffragia; cumque in finem aliquot capita libri de D. D. prodigit. Hocque agens ſimulat, ſe non ſine impenſa cura, & exquiſito judicio, de ſingulis diebus diſceptare & arbitrari. Sin vero auferamus phaleras, apertum fit, id potius cunctis his Logis & tricationibus Galenum agere, ut occupentur Lectores, ne attendant ad alia, oppido tamen frequentia, Librorum Epidemicorum loca, quibus factæ recenſentur *Criſes*, omnino *ſalutares*, *die* non ſolum (Galeni arbitrio) *non Critico*, ſed atro penitus, ut *octavo*, & *ſexto*, illo tyranno, ſcilicet. Omnia iſta loca coacervare, ut in promtu, ſic eſſet opera abuti. Sufficiat pauca, & ea quæ inſtar omnium eſſe poſſunt, ſelegiſſe. *Lib. 3. poſt conſtit. peſtil. Ægr. XII.* Legitur *Criſis die ſexto*, per *efficaciſſimas evacuationes*, ſc. *emanantem*, poſt largam hæmorrhagiam, *ſudorem* copioſum, calidum & per univerſum corpus æqualiter diffuſum, eoque *optima nota*, *perfecte & ſalubriter* finiiſſe (πυρετὸν καυσώδην) *febrem ardentem*, morbum, puta, acutum graviſſimum. Quid ad hæc Galenus? in *Libris de D. D.* hoc eſt, ſuo loco, ne *μῦ* quidem. Nil curat; nil eſt, quo patiatur ſe averti, ne quidem experientiâ manifeſte contrariâ, quin contra imaginariam diei ſexti tyrannidem paratragœdiet. At tandem ad hunc Hippocratis locum ſic commentatur, ſic cauſſatur: *mirum* inquit, *morbum non revertiſſe; cum ſextus non judicet unquam fideliter. Quare novum hoc & rarum illi accidiſſe judicavit, cum ſcripſit: huic non repetiit, ſed judicata eſt; tanquam oportuiſſet repetere.* Frivole ſane! quid enim

Comment. 3. in Lib. Epid. f. m. 294.

enim? unusne hic locus narrat Crisin die sexto factam? sic ut rara ea & admiranda sit? Hoc equidem ut posteritati persuadeat Galenus, enixe, ut reperio, laborat. At *Libr. 4. §. 4.* Sub *Vergiliarum occasum* (non uni tantum & alteri, sexto die Crisin contigisse, veluti præter solennem ordinem & fortuito, sed) *omnia die sexto & octavo judicata fuisse*, memorantur. Et, ne forte arguatur, Crises istas omnes fuisse perniciosas, additur illico §. 5. exemplum *Fœmina ἐκ καυστικῶν* (ustione seu inflammatione) *diarrhœâ & præcordiorum angustiâ pessime habita, at salubriter ipso illo die sexto sudoribus judicata.* Hæc tamen similiaque *Lib. 4. loca* Galenus & alto silentio ulciscitur, seu supprimit, & evertere admota sibi ubique parata machina conatur.

Comment. in Epidem. Lib. VI. f. 297. & seq.

Nimirum *negat hunc librum quartum esse genuinum Hippocratis fœtum*; quin immo, hunc ipsum *nonsolum optimi Parentis agnominatione, sed & Thessali* (Hippocratis Filii) *adoptivis & tutela excidere*, severâ notâ censet. At vero, & hanc notam dudum redarguerunt, quotquot fuerunt cum Prospero Martiniano genuini Hippocratis Commentatores; &, quod sane miror, ipsemet Galenus, sui oblitus, inconstantia utique non Censoria, alibi sic censet: *At quoniam*, ait, *secundus, QUARTUS & sextus Ἐπιδεμιῶν Liber, vel ipsius Hippocratis est, vel ejus Filii Thessali, pauca etiam inde sumemus &c.* h. e. Hippocratis est non est, prout visum est Galeno expedire, vel nocere caussæ atque hypothesi, cui suo arbitratu patrocinatur. Quod sane est futilissimum. Licebit igitur nobis, meliori utique jure, hoc libro vindicato sic instare, ut hujus pugnæ fiat tandem pausa! Videlicet ibidem §. 15. tempestatem aliam, suo more, brevibus describens Hippocrates, *post Vergilias*, inquit, *tempus placidum, nubilosum & caliginosum fuit: Crises & quinto, & sexto, & septimo die fiebant, itemque longius procedebant.* Id est, promiscue fiebant, sic, ut nullus dierum Criticorum neque circuitus, neque certus terminus definiri potuerit.

Lib. 3. de Dysp.

Lib 2 de D. D. Cap. 4.

Hinc

Hinc igitur, ut vides, planiſſime liquet, ne quidem ab experientia Hippocratis, ad quam cum Galeno provocatur hodieque, imaginariis diebus Criticis quidquam eſſe præſidii. Atque adeo cum & hinc cauſſa cadant, & excogitatæ iis conſtituendis cunctæ rationes, ut hactenus eſt perſpectum, futiles ſint & prorſus nullæ; non eſt, puto, quod dubitemus, quin jure contemſerint alborum & atrorum illorum dierum fabellas & offucias, antiquorum Medicorum prudentiſſimi. Sunt vero ex illorum ordine veluti anteſignani, primum *HEROPHILUS*: cui ipſe Galenus, in adverſarios ubique iniquus, hanc meritam laudem denegare non ſuſtinet, *quod in omnibus, quæ ad artem ſpectant, fuerit ſane eruditus*; quem & *Celſus* inter præcipuos Medicos numerat, & ceu naturæ indagatorem inſignem paſſim prædicat: tum *XENOPHON*, ab ipſo Galeno pariter laudatus: porro, *ASCLEPIADES*; cui quidem Galenus, ut Auctori ſectæ cui erat infenſiſſimus, ubique quantum poteſt detrahit: *Aſclepiades*, inquit, *in eo omnibus refragatur Medicis non ſolum, verum etiam reliquis hominibus, quod omne in morbis naturæ decretum & decretorium diem, & naturam pro animalis ſalute in univerſum quidquid moliri negat*. At vero is ipſe Aſclepiades, vindicem nactus Celſum, Romanum ingenuum, a Græculorum technis alienum, eoque ut æquiorem, ſic fide digniorem judicem, longe alius, quam Galenus eum haberi voluit, apparet. Is igitur refert, *Aſclepiadem quidem jure dies Criſimos repudiaſſe, neque in ullo die, quia par impar eſſet, ægris vel majus vel minus periculum eſſe, dixiſſe, hincque Medicum non numerare dies debere: cum utique*, ut prudentiſſime & vere ipſe Celſus arbitratur, *minime in rebus multum inter ſe differentibus, perpetuum eſſe præceptum temporis eſſe poſſit: ſed intueri potius oportere ipſas acceſſiones* (cujusque morbi ſingulares & multum differentes mutationes) & *ex his conjectare quid uſui ſiet*. Quarum mutationum, omniumque naturæ adverſus morbum motuum, uſque adeo ſolicitus fuit Aſclepiades obſervator, ut (eodem Celſo teſte) *profeſſus febre ipſa præcipue ſe ad remedium uti*, ne turbaretur hinc

XXVII.

Lib. 2. de D. D. cap. 7.

Lib. de Diſſect. uter. cap. 5.

Comment. de Articul. 5. 69.

Lib. I. de Nat. Facult. Cap. 14.

Lib. III. de Medicin. Cap. IV. p. 111. & ſeqq.

hinc futura Crisis, plane sustulerit frivolum medicamentorum usum, & medicorum his satagentium conatus, ceu *mortis*, ut vocat, *meditationem* condemnaverit. Nam omnia medicamenta, quod passim criminatur Galenus, Asclepiadem non fuisse adversatum, sed iis & variis & efficacissimis fuisse prudenter usum, ex Scribonio Largo, itidem Romano scriptore, liquido constat. Εὐκαιρίαν autem s. *temporis opportunitatem* (medicinæ animam) quam *magnificam* appellat Asclepiades, ut consectaretur, sicque mature, una cum motibus naturæ, τὰ δέοντα ageret, pluribus horis, immo urgente necessitate, totis diebus, ut ex Celso colligere est, uni ægroto adsidebat. Hoccine est *naturæ judicia contemnere?* an magis, ut nemo negaverit, ea & optime cognoscere, & cognitis optima ratione consulere? Utinam triviales *Practici* exemplum hinc, quantum licet, caperent, & saltem frivolum *receptismum*, ex Galenismo male natum, hinc dediscerent. *Sed*, ut animadvertit noster Celsus, *qui quæstui serviunt*, *quoniam is major ex populo est*, *libenter amplectuntur ea præcepta*, *quæ sedulitatem non exigunt*; *uti in ipsa hac re. &c.* Accessit sententiæ Asclepiadis ipse ille *A. CORNEL. CELSUS*, *ingenuæ & cultioris Medicinæ perenne decus*; qui, ut solet libere & ingenue decernere de placitis decessorum, utpote nullius addictus sectæ (ut vel hinc dignam Patricia gente Cornelia progeniem, non utique vernulam, agnoscas) sic post exquisitissimum judicium super decretis Hippocratis de diebus Crisimis, in hanc finit sententiam: *Adeo apparet*, *quacumque ratione ad numerum* (dierum criticorum) *respexerimus*, *nihil rationis*, *sub illo quidem Authore*, *reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt.*

ap. Galen. de Ven sect. adv. Erasistr.

Præfat. ad Lib. de Comp Med.

ap Cœl. Aurel. Acut, Lib. I. Cap. 14.

XXVIII. Habemus ergo, Celso judice, male Pythagorizantem Hippocratem; hoc est, ordinare conantem dierum Criticorum per septenarios periodum, ex male, ut arbitror, intellecta Pythagoræ de numeris doctrina, arcana & symbolica. Quod

quidem,

quidem, ut video, non agnoverunt, nedum ut concedant, qui, ex limpido Naturæ fonte nusquam non pure fluere Hippocratis doctrinam, persuasum habent. Hinc & cum Galeno, qui pro deridiculo exponit Pythagoristarum fabellas, numerorum ad inducendos dies Crisimos efficaciam, quam negant, ipsi passim acriter confutant. At vero cum imparatam ab aliis & firmis fundamentis, quin immo prorsus male conceptam omnem dierum Criticorum doctrinam, (secus ac creditum pariter hucusque est) evidenter, ut confido, hactenus vidimus: quidni accedimus CELSO? Viro in omni cultioris disciplinæ genere versatissimo; hinc & istarum rerum, si quisquam alius, idoneo arbitro. Vel potius, nacti in Tali Viro exemplum, quidni ipsimet scripta Hippocratis inspicimus nostris, hoc est, auctoritatis præjudicio & servitute emancipatis oculis? & libera hinc inquisitione arbitramur ipsi? En indicium: *Septenario numero* sic circumscribi omnem hominis vitam, placet Hippocrati *Lib. de Princip.* ut *intra septimum diem humor seminalis utero conceptus, conformetur in rudimenta omnium partium, quæ corpus habere debeat.* Vel, ut argutatur, ex nostro Hippocrate, Macrobius, *semine semel intra formandi hominis monetam locato, hoc primum artifex molitur natura, ut die septimo folliculum geminum circumdet humori, ex membrana tam tenui, qualis in ovo ab exteriore testa clauditur, & intra se claudit liquorem.* Hancque septenarii numeri Vim adeo extollit Hippocrates, ut plane τῆς φύσι𝈪 ἀνάγκην, *naturæ necessitatem* appellet. *Lib. cit. sub fin.* Item *Septimum diem inter alios maxime insignem esse, hunc multum in morbis, multum in fœtibus posse*, perhibet *Lib. de septimest. part.* Hinc *fœtuum conceptiones & abortiones & partitudines, eodem tempore* (κρίνεσθαι) *judicari; quo & morbi & sanitas & mors cunctis mortalibus contingunt.* Hinc *septimum mensem in gravidis perfectionis initium fœtibus adferre; atque adeo septimo mense natum vera ratione in lucem prodire & vitalem esse: habere enim*

Lib. de D. D. 3. Cap. II.

In Somn. Scipion. Lib. I. Cap. VI.

enim (NB.) *rationem & numerum exacte ad septimanas respondentem; octavo autem mense natum, nullum unquam vixisse.* Eod. Libr. de Princip. Post hæc denique, & in eundem sensum alia, concludit, esse ergo (ex una septenarii potentia) eandem rationem dierum Criticorum. Ergo & *animadvertere* jubet *Medicum, si quidem recte de ægrotorum salute conjectare volet, ut omnes quidem dies in contemplationem adhibeat, ex paribus vero decimum quartum & vigesimum octavum, & quadragesimum secundum. Hic enim terminus, ait, pro harmoniæ ratione, & integer & perfectus numerus a* QUIBUSDAM *ponitur* &c. Quæ præter hæc adducuntur ab Hippocrate, non est cur moremur; quis enim non aperte videt, qui fuerit in historia Philosophorum antiquorum vel perfunctorie versatus, illos QUOSDAM Hippocratis, esse ipsos illos Galeno adeo derisos Pythagoristas? Dubitas? consule Commentatores in Arithmeticam Pythagoream. Nobis ad manus fuerunt *Jamblichus in Nicomachum Gerasenum*, & in eundem *Joach. Camerarii explanationes.* Et quem Salmasius commendat, ceu præcipue insignem, *Proclus in Hesiodum* περὶ ἡμερῶν. Qui sane Commentatores harmonicas illas, quas heic innuit Hippocrates, numerorum rationes, per septenarios procedentes, ita exputatas, & septenarii numeri miram, & tantum non omnipollentem Virtutem, ita dimensam Tibi dabunt, ut stupescas. Hinc deprome, qui talia amas, quantum lubet; nobis, qui sumus ab his deliciis paullo alieniores, indicium fecisse satis est.

Diatrib. de Ann. Climact.

XXIX. Quæ ex his Philosophematis est concepta opinio, de admiranda, & per omnem rerum naturam diffusa, septenarii numeri potentia, hinc emanavit ad omnis generis scriptores; eam mire, pro suo quisque genio, ebuccinantes. V. gr. Macrobio *est hic numerus, qui hominem concipi, formari, edi, vivere, ali, ac per omnes ætatum gradus tradi senectæ, atque omnino constare facit.* Censorino habetur is, quo *tota humana vita finitur.* Quin immo, quod mireris antiquo

In Somn. Scip. l. c.

Lib. de Die Natali.

JCto Julio Paullo, hi logi fuere adeo probati, ut caussam, (seu, si fas est dicere, fundamentum) Legis hinc extricarit: *Septimo*, inquit *mense natus matri prodest. Ratio enim Pythagorei numeri hoc videtur admittere, ut aut septimo pleno, aut decimo mense partus maturior videatur.* Ergo misella mater, effundens inutilem offam, mense octavo: numero infausto, scilicet. Quod si vero hæc, & quæcunque alia de numero septenario speciose ubique enarrantur, coram experientiæ sistantur tribunali, caussa omnino cadere creditam illam efficaciam mirificentissimam deprehendimus: uti quidem hodiernis Physiologis, suis experimentis arcanorum naturæ intimiorem conscientiam adeptis, est perspectissimum. Non est igitur, quod in logis illis refutandis nos diffundamus per omnes illas species, quas cumulate & indigeste, satura quasi lance, refert Macrobius l. c. Satis sit paucis, & velut in transitu animadvertere, vel ea ipsa, quæ ex nostro Hippocrate protulit, ceu indubitata, omnino secus se habere. Videlicet de *perfectione genituræ*, quæ fiat *intra septimum diem*: & *fœtus maturitate intra septimum mensem potiore, quam sit octavo.* Ad primum enim quod attinet, liquido & ipsa adeo autopsia anatomica constat, ovula (s. illos Macrobii *folliculos*) ex quibus omne animalium genus nascitur, non demum formari aut genitura masculina, aut seminum utriusque parentis coalitu: sed illa ipsa ovula esse sexui fœmineo connata, eaque sensim cum ætate pubescente ad justam maturitatem pervenire; atque, ut luculenta *experimenta Malpighiana* docent, continere non merum humorem natalem; sed una cum hoc, prima omnium partium corporis rudimenta, seu stamina: non secus ac semina Vegetabilium, ideam s. formam integræ plantæ. Sic ut non sint ex liquore genitali masculino, ceu ex aliqua massa, conficiendæ partes corporis (ut opinatus est, cum Hippocrate, Macrobius) sed istæ in ovulo jam ante imprægnationem præsentes, aura solum vitali seminis suscitandæ, explicandæ, vivificandæ. *Partum septime-*

Recept. sentent. Lib. IV. Tit. 9.

ptimestrem, æque ac *octimestrem*, esse præter solennem naturæ ordinem, & veluti præcipitari, aut violenta qualicunque affectione, aut defectu nutrimenti, nostra ætate (in Foro quidem Medicorum) extra controversiam est. Immo indicat talium fœtuum imperfectionem ipsa corpusculi ἕξις; utpote cutis nimia teneritudine & mollitie quasi fluens, minusque consistens, ungues nondum durati, sed humidam membranulam, qualis est ovi interior pellicula, referentes, item vigilandi impotentia &c. Porro, exemplis quidem constat, octimestres non minus, quam septimestres, fuisse vitales; at & hoc non secius constat, rarius utrisque hanc benignam sortem evenire, sed plerisque non nisi vitæ usuram dari brevissimam. Sic tamen ut octimestris, ceu corporaturâ & hinc vivacitate (ceteris paribus) prævalidior, septimestri magis vitalis, uti est, sic haberi jure possit & debeat. Quod quidem *C. Drelincurtius*, *singulari de partu octimestri diatriba*, jamdudum liquidissime demonstravit. Adeo ut veritati hactenus congrua sit & Plinii Observatio: *Translatitium*, inquit, *in Ægyto est, & octavo* (mense) *gigni: jam quidem & in Italia tales partus esse vitales, contra priscorum opiniones.*

Hist Nat. Lib. VII. Cap. 5.

XXX. Cum igitur his veluti palmariis pro septenario numero argumentis nil quidquam efficitur, facile est arbitratu, quid statuendum de reliquis: nempe de illis insignibus corporis, sanitatis, virium mutationibus, quæ perhibentur contingere ad periodum *septenorum* sive *mensium*, in ætate infantili, sive *annorum*, in reliquis ætatibus. Evidens enim est, singula hæc non ita arcte his statis septenarii terminis circumscribi, quin habeant magnam omnino latitudinem & disparilitatem, pro varia, eaque omnino diversa ratione temperamenti, & climatis, & vitæ generis &c. adeoque ad ἀνάγκην (necessitatem statam) *septenarii numeri* ea inepte & frivole referri. Verum quid istis tricis diutius inhæremus? Ipse Pythagoras caussam Physicam *numeris* non adscripsit; nec potuit, cum sint, ut norunt vel Logicorum pueri, non substantiæ non res, sed

ſed notiones tantum ſecundæ. Neque is ipſe, tot rerum diſparatarum & diverſarum ſeriem ſeu effectus, quot a diverſa cauſſarum naturalium actione & reactione fiunt, & varia, pro varietate cauſſæ, periodo procedunt, unius numeri termino temere alligavit, nec una eaque impertinente decempeda eſt emenſus. Sed potius, ut ex *Porphyrio*, ſive mavis *Malcho* conſtat, *numeris* Pythagoras doctrinæ cauſſa uſus eſt, fere ut ſolent ſuis ſive figuris, ſive notis & ſignis, qui Geometriam aut Algebram docent vel plane ut ſymbolis hieroglyphicis: quibus numeris diſcipulos interioris admiſſionis (tradita prius clave) participes faciebat arcanæ ſuæ (undecunque demum, ſive ab Ægyptiis, ſive ab ipſis Judæis hauſtæ) doctrinæ; reliquos vero gregarios (denegata illa clave) eam celabat. Hinc & Jamblichus: *Ipſe Pythagoras pleraque eorum, quæ traduntur occuluit; ut ſincere quidem docti* (γνησίως Pythagorei, eſoterici) *ſenſum inde perſpicuum: ceteri vero in mediis acroamatibus verſantes* (exoterici, acuſmatici, & Pythagoriſtæ proprie dicti) *inſtar Tantali Homerici, nullum alium inde fructum, quam dolorem perciperent; paucis duntaxat exceptis, quæ exilis rarique igniculi inſtar quibuſdam inhæſerunt.* Num itaque miramur adhuc, noſtrum Hippocratem *numeros Pythagoricos fefelliſſe?*

De Vita Pythag. §. 48. & 4 edit. Kuſter.

Conf. Plutarch. de Iſid. & Oſir. Opp. T. II. f. m. 35.

De Vit. Pythag. Cap 34 & 35.

XXXI. Poſſemus igitur, cum dies Critici nuſquam non cauſſa cadant, jure finire ſententiam; niſi eam paullulum retineret in ſuſpenſo, jactata *Galeni experientia*, ad quam paſſim & antiquiores & hodierni deſperatæ cauſſæ Patroni ultimo provocant. *Ego* inquit Galenus, *in una æſtate plures quam quadringentos homines, acute ægrotantes, univerſos vel ſeptimo vel nono die Criſin habuiſſe conſpexi* &c. Ohe quadringentos! Forte numero, ut ſolent Græci, rotundo & indefinito, ut alibi *myriades*. Quod tamen non urgemus. Immo & hoc alii viderint, experientiæ Galeni, patrocinantis ambitioſe propriæ cauſſæ, quantum tribuant. Qualiſcunque demum hæc ſit, mihi perſpectum eſt, eam non congruere cum ſententia Hippocratis: quam tamen ſuis experimentis adſertum ire, & ipſe videri vult,

Lib. II. de DD. cap. 7.

ri vult, & passim creditur. Dicam (ut sit tandem *finitus Orestes*) paucis Hippocrates & Galenus numerant dies omnino diversimode. Hippocrates sumit pro primo morbi die id temporis spatium indefinitum, quantulumcunque demum, quod a primo morbi insultu ad solis occasum restat: sic, ut quamvis duabus demum horis ante occasum solis morbus ingruat, tamen primus morbi dies occidente sole (ex sententia Hippocratis) finiatur: atque adeo quæ subsequenter eveniunt, non referantur ad diem primum, sed secundum. Quod quidem operosissime, contra Galenicos, demonstravit *commentator vere Hippocraticus*. Galenus e contrario omnes morbi dies æqualiter numerat, & definit spatio XXIV. horarum. Nec potuit aliter, si quidem consultum cuperet suæ hypothesi, Astrologicæ. Ergo a prima hora, qua manifeste invadere cœpit morbus, diem numerare inchoans, non nisi elapsis a prima invasione horis XXIV. primi diei finem, & secundi initium constituit. Hinc sane apertum est, non potuisse non fieri sæpissime, ut, qui fuisset Hippocrati dies septimus & Criticus Princeps, is idem dies, ex Galenica computatione, fuerit sextus, omnium pessimus & tyrannus, scilicet: & contra &c. Porro ex loco Hippocratis, quo perhibentur *mulieribus quoque juxta eandem rationem* (computandi dies per quaterniones & septenarios) *Crises fieri a partu*, concludit Galenus, & docet dierum Criticorum computationem non esse inchoandam a morbi, qui partui supervenit, initio, sed ab ipso partu; contra clarum hujus loci sensum, ut liquido demonstravit idem Martianus, immo contra institutum ipsius Hippocratis, ut cuivis est in promtu colligere, ex tribus luculentis historiis mulierum ex partu ægrotantium Libr. Epidem. I. Sect. 3. quibus historiis dierum fit enumeratio a morbi invasione, non, ut vult Galenus, a partu; ne quidem, quod accidisse illarum mulierum uni, Epicratis uxori, memoratur, ne quidem dico, si postridie a partu morbus ingruat: quod in primis contra Galeni defensores advertendum est. Hinc, forte non injuriâ, concludit Martianus, *summa esse admiratione dignos tot Viros insignes, qui, Galeni auctoritate*

Prosp. Martian. in Hippoc. f. m. 313. & seqq

Lib. 2. de Crisib. Cap. 2. & alibi passim.

Progn. Lib. 3

Comment. super hoc loc.

L. c. f. 386.

ctoritate

ctoritate obcæcati, in tanta claritate caligaverunt. Et nos, ceu in re confessa, manifeste deprehendimus, Galenum in hac doctrina, ut fere omnibus suis commentis, sic & suis experimentis usque adeo non commodare decretis Hippocratis, ut ea magis, destituat & evertat. Propterea censemus, nostro, ut confidimus, jure, doctrinam universam de diebus Criticis male natam, frivole tot seculis jactatam, & quasi per manus traditam, nulla unquam constitisse vera demonstratione, sed mera & vana opinione, concepta ex præjudicio auctoritatis, & levi hinc credulitate, esse susceptam, & in hunc usq; diem propagatam.

Equidem (quod forte juvabit epimetri loco addidisse) XXXII. Interpretes & Commentatores præcipui, reliqui gregis veluti duces, indissolubiles in doctrina de diebus Criticis nodos, paralogismos, ἀσυστασίας, (quæ hactenus investigata confutavimus) aut attingunt, ut reperio, dumtaxat leviter, & male sarta gratia componunt; aut, quo sunt erga venerandos salutaris doctrinæ Parentes affectu, prorsus dissimulant, & mantelo quasi nuditatem tegunt. De qua quidem, quam vocant, verecundia, ut lubet, alii statuerint. Mihi videtur esse perspectum, eam sempet obfuisse plurimum artis profectui. Atque adeo illos quidem inepte religiosos, fuisse in omnem posteritatem inofficiosos, hinc & injurios. Nimium, eheu! evidenti argumento sunt vulgata ad huc dum *systemata*. Quantum usque quaque, ex traditionibus sine examine admissis, & frivole creditis, est & perstat tricarum, offuciarum, affaniarum! unde, dum impeditur, obfuscatur, interpolatur quidquid reliquum est doctrinæ bonæ frugis, non potest non *ars*, per se *longa*, fieri Tironibus & perplexa & difficillima. Cuncta hæc tollere, plus quam Herculeus fuerit labor; certe non unius hominis; nedum obscuris dare lucem, perficere desiderata. Ergo bonum factum! quod, mutatis rerum vicibus, solertia & sagacia nostræ ætatis ingenia, non, ut olim, conjurent in decreta Hippocratis & Galeni: utique hominum, communis nobiscum sortis, hoc est, errare, labi, falli naturâ proclivium; sed id potius conspirante studio agant, ut liberi ab omni,

sive

ſive Medicorum ſive Philoſophorum, ſecta, iis mediis artem Medicam colant, quibus & unice poteſt perfici: quæ ſunt, tum aſſidua operum & phænomenorum naturæ obſervatio, & indagatio per *experimenta mechanico-mathematica*, *Anatomica*, *Chemica*, tum præcipue *morborum*, in ſuas *proprias ſpecies* digeſtorum, *hiſtoria* certa; & hinc deducta, hinc ſtatuminata *Theoria* vere *Experimentalis*. Hinc judicetur, hinc ſtet aut cadat, quidquid antiquorum, quidquid novorum eſt inventorum, commentorum, fabularum. Nobis, qui connitimur iisdem liberis veſtigiis inſiſtere, ſatis erit, (ſi obſtat noſtra imbecillitas, quo minus queamus æquis paſſibus & ultra) ſaltem eatenus progredi, ut ab incertis & inutilibus ſecernamus certa & utilia; iiſque, pro noſtra copia, hominum commodis conſulamus. Eo quidem animo damus, quæ hactenus de Naturæ Medicina ſumus commentati, generali complexu, hinc ob brevitatem involuta & indigeſta: at D.D. olim diducenda & perficienda. Eo animo, ut ſane in neminem injurio, ſic & nemini vadato, libere eſt contra dierum Criticorum adſertores diſceptatum: prolixitate forte Lectori minus grata, at non evitanda, cum quidem ab ultima ſtirpe omnis fabulæ auctoritas erat inveſtiganda, & refellenda. Quod ſi ſic, ut confidimus & ſumus utique connisi, effecimus, apertum tandem erit, doctrinam de diebus Criticis, quæ μετὰ πολλῆς φαντασίας ſyſtemata uſque adhuc occupavit, ceu deſtitutam omni idoneo fundamento, eſſe explodendam, & eo loco habendam, quo *Aſtrologorum Genethliacorum*, quibus quæſtus eſt ex ſtulta aliorum credulitate, *Anni Climacterici*. Quamobrem vero & Galenus olim, præ reliquis quibuscum vixit Medicis, dierum iſtorum faſtorum nefaſtorum jactaverit quaſi ſcientiam & ſollicitam obſervationem, & noſtræ ætatis Medici plures (quibus illorum vanitas forte non eſt ignota) paria cum eo facere nondum deſiſtant, apertius numquam dixero, niſi omnino invitus, & quaſi laceſſitus. Ut enim (quod ſcio) *ſunt multa in Medicina, quæ neque dici neque ſcribi poſſunt*, ſic forte multo plura ſunt, quæ dici & ſcribi, iis minime expedit

TANTUM!

P*Ag. 7. l. 20. leg.* αὔξωνται. *p. 12. l. 20. eorum. p. 15. l. 29. redintegratur. p. 17. l. 30. facto. p. 19. l. 2. ſphacelo. p. 29. l. 21. fideliter. p. 30. l. 31. Alii. Adde ad p. 40. l. 19. Vel potius, una cum Proclo a D. Heinſio a. 1603. editus* Protoſpatharius; *qui multo planius, quam ipſe ille, quem Salmaſius commendat,*